

5+5 Clădiri pentru Patrimoniul Cultural Național 1950-1977

Ruxandra Nemțeanu

Facultatea de Arhitectură, Universitatea „Spiru Haret” - USH
rnemteanu@yahoo.com

Cuvinte cheie

5+5 clădiri pentru patrimoniul cultural național (1950-1970)

modernism socialist,

realism socialist

comunism

Pavilionul „H” din Parcul Herăstrău, Buc.

Circul de stat, București

Pavilionul „EREN”, București

Teatrul Național din Craiova

Teatrul de Stat din Târgu Mureș

Aeroportul Băneasa, București

Restaurantul „Perla Mării”, Eforie Nord

Ansamblul hotelier „Belvedere, Panoramic,

Amfiteatru”, Olimp-Neptun

Sediul politico-administrativ Baia Mare

Sediul fostei Academii „Ștefan Gheorghiu”

Casa Scînteii, București

Teatrul de vară fost „23 August” și

Ansamblul de locuințe, București

Teatrul de Vară din Parcul Bazilescu și

Cinematograful „Înfrățirea între popoare”, București

Sala „Fantazio”, Constanța

Rezumat

În anul 2008, Ordinul Arhitecților din România (OAR) lansa, pentru prima dată, secțiunea de proiecte culturale finanțate din Taxa de Timbru al Arhitecturii. Așa a apărut primul program cultural al OAR, reorientat spre realizarea unor documentații în vederea promovării valorilor culturale, reabilitării morale și, în final, clăsării cu statut de monument istoric, cu o protecție juridică de neatacat a zece obiective din patrimoniul arhitectural, construite în perioada 1950-1977. Pentru demararea procedurilor de clasare s-a alăturat proiectului o echipă de profesioniști ai domeniului inventarierii, istoriei și teoriei arhitecturii, care prin Fundația Culturală Inforom, reprezentată de arh. Monica Lotreanu și specializată în management cultural, a obținut finanțarea proiectului prin participarea la sesiunea deschisă de OAR. Echipa: a fost formată din coordonator științific arh. Ruxandra Nemțeanu, coautori: arh. Ana-Maria Hariton, arh. Mihaela Criticos, arh. Miruna Stroe, ist. artă Adriana Stroe, arh. Irina Tulbure, ist. Aurelian Stroe (documentar fotografic), precum și alți profesioniști cooptați punctual la momentul oportun.

5+5 Buildings for the National Cultural

Heritage 1950-1977

Keywords

5+5 buildings for national cultural heritage (1950-1970)

socialist modernism

socialist realism

communism

“H” Pavillion in Herăstrău Park, Bucharest

The State Circus, Bucharest

“EREN” Pavillion, Bucharest

Craiova National Theater

Târgu Mureș State Theatre

Băneasa Airport, Bucharest

“Perla Mării” Restaurant, Eforie Nord

“Belvedere”, “Panoramic”, “Amfiteatru”

hotels, Olimp-Neptun

Baia Mare Political-administrative

headquarters

“Ștefan Gheorghiu” former Academy

“Casa Scînteii”, Bucharest

The housing complex and the “23 August”

Summer Theatre, Bucharest

The Summer Theatre in Bazilescu Park and

the “Înfrățirea între popoare” Cinema-club, Bucharest

“Fantazio” Hall

Abstract (EN)

In 2008, the Order of Architects of Romania (OAR) launched, for the first time, the section of cultural projects financed from the Architecture Stamp. This is how the first cultural program of OAR appeared, reoriented towards promoting the cultural values, the moral rehabilitation and, finally, the listing as historical monuments, with an unassailable legal protection of ten objectives from the 1950-1977 architectural heritage. In order to start the procedures, a team of professionals from the field of inventory, history and theory of architecture joined the project, which through the Inforom Cultural Foundation, represented by architect Monica Lotreanu and specialized in cultural management, obtained funding by participating in the session opened by OAR. The team's scientific coordinator is architect Ruxandra Nemțeanu, co-authors: architect Ana-Maria Hariton, architect Mihaela Criticos, architect Miruna Stroe, art historian Adriana Stroe, architect Irina Tulbure, historian Aurelian Stroe (photographic documentary), as well as other professionals co-opted on time.

În anul 2008, Ordinul Arhitecților din România lansa, pentru prima dată, secțiunea de proiecte culturale finanțate din Taxa de Timbru al Arhitecturii. Contrariată de faptul că mai multe clădiri din perioada anilor '60 ai secolului al XX-lea erau pe punctul de a fi distruse irecuperabil, iar normele de inventariere opreau clasarea la începutul anilor 1960, am intuit oportunitatea momentului pentru a opri distrugerea unor obiective, prin crearea unei bune practici în domeniu și a unei breșe în limita temporală impusă de legislația Ministerului Culturii pentru clasarea unor obiective din arhitectura relativ recentă, post 1960.

Dificultatea mare de a clasa clădiri construite după 1945 este recunoscută în întreaga Europă și constă în faptul că legislația, chiar și cea europeană, abia de curând a început să promoveze o protecție a acestui sector temporal în fața modernizărilor contemporane. O altă dificultate în păstrarea și reabilitarea acestui patrimoniu arhitectural constă și în colectarea de date despre proiectarea și construirea acestor clădiri, activități care au fost sub egida fostelor mari institute de proiectare de stat, azi în mare parte desființate sau privatizate și cu arhivele dezmembrate sau pierdute. Asupra arhitecturii de acest gen planează încă blamul generalizat al perioadei comunismului, judecata critică asupra unor perioade recente de creație arhitecturală fiind, deocamdată, puțin consistentă și interesantă pentru arhitecți, critici și oameni de cultură.

Denumirea proiectului a venit dintr-un impas. Inițial doream să cercetăm și să clasăm 10 obiective periclitare a fi distruse. Programul cultural lansat avea un buget de finanțare limitat. Astfel a apărut ideea salvatoare: „5+5 clădiri pentru patrimoniul cultural național 1950-1977”, pentru a lăsa deschisă posibilitatea unei succesiuni de proiecte multianuale, urmând ca, în funcție de finanțările obținute, să fie completate cu alte câte cinci obiective, odată cu o nouă finanțare.

În perioada comunistă a promovat realizarea de clădiri unice (se-dii ale unor instituții publice), prin marile institute de proiectare de stat. Iar aceste clădiri sunt astăzi neîntreținute sau chiar desfigurate prin intervenții de modernizare sau de refuncționalizare. Obiectivele arhitecturale propuse în cele patru etape parcurse au fost repere majore ale centrelor urbane culturale, administrative sau turistice ale capitalei sau ale unor municipii din țară. Autorii acestor clădiri sunt azi, în majoritate, decedați și, în lipsa unei protecții efective a drepturilor lor intelectuale (succesori, fundații sau organizații profesionale), prin care să se poată opune transformărilor arbitrare, reabilitărilor defectuoase și plasării unor noi construcții neintegrate în proximitatea lor, am încercat să suplinim acest impediment prin sensibilizarea breslei arhitecților și atingerea scopului de a fi declanșată procedura de clasare.

Programul cultural a început timid, dar a luat avânt pe parcurs și a fost binevenit, în așa fel încât s-a considerat oportun să se finanțeze anual pe parcursul a încă cinci ani. Din suita celor douăzeci de clădiri propuse a

¹ O serie de informații au fost extrase chiar din articolul „Pe drumul unei noi arhitecturi în R.P.R.”, semnat de prof. arh. Marcel Locar în *Arhitectura și urbanism* nr. 1-2/1952, în care se afirmă că Pavilionul Industriei Grele Sovietice, „deși cu multe calități de interior și cu soluții noi în ceea ce privește mijloacele de construcție, mai prezintă în fațade puternice influențe cosmopolite”. Amintim de asemenea și două articole din revista *Arhitectura*: „Pavilion pentru prezentarea mostrelor de mărfuri”, arh. Al. Constantinescu, (*Arhitectura R.P.R.* nr. 2/1960) și „Proiectarea ansamblului Expoziției Realizărilor Economiei Naționale”, conf. arh. Gheorghe Pavlu, arh. Victor Sebestyen, (*Arhitectura* nr. 5/1964).

fi cercetate, pentru a beneficia de o documentație de clasare, doar câteva au putut să obțină statutul de monument istoric. Este cazul clădirii Circului de stat și a Aeroportului Băneasa. Voci critice ar spune: cam puține rezultate față de efortul depus. Și totuși, azi, o serie întreagă de alte asociații au preluat tematica arhitecturii „modernismului socialist”, a arhitecturii „realismului socialist” sau a arhitecturii promovată sub „dictatură”, iar, cel mai important lucru, Ministerul Culturii a început să conștientizeze că este necesar să se modifice pragul superior de delimitare temporală al protecției, mai aproape de prezent. Criteriile în alegerea obiectivelor au fost: pericolul iminent de demolare, modificarea ireversibilă prin refuncționalizare arbitrară și pierderea funcțiunii originare, acoperirea fațadelor cu termosistem.

Cele patru etape parcurse de programele culturale realizate cu sprijinul financiar al Ordinului Arhitecților din România au fost:

Etapă I – Arhitectura Modernismului Socialist în Pericol (I)

Începând cu anul 2008, în prima serie au fost cercetate și materializate printr-un dosar de clasare: Pavilionul „H”, Parcul Herăstrău, București, 1949; Circul de Stat, București, 1960-1963; Pavilionul „EREN”, București, 1964; Teatrul Național din Craiova, 1974; Teatrul de Stat din Târgu Mureș, 1974.

Etapă II – Arhitectura Modernismului Socialist în Pericol (II)

În anul 2009, în a doua serie au fost: Aeroportul Băneasa, București, 1948; Restaurantul „Perla Mării”, Eforie Nord, 1959; Ansamblul hotelier „Belvedere”, „Panoramic” și „Amfiteatru” din Olimp, Neptun, 1970; Sediul politico-administrativ Baia Mare, 1970; Sediul fostei Academii „Ștefan Gheorghiu”, București, 1975.

Etapă III – Reprezentarea Puterii Sovietice în Arhitectura Țărilor Satelit. Arhitectura Realismului Socialist

În anii 2010-2011, a treia serie a fost dedicată arhitecturii staliniste și poststaliniste, prezentate spre clasare: Casa Scânteii, 1950; Teatrul de vară fost „23 August”, situat în incinta Parcului Național, 1953 și Ansamblul de locuințe, Bd. Basarabia nr. 84-106, București, 1954-1958; Teatrul de Vară din Parcul Bazilescu, București, 1953; Cinematograful-club „Înfrățirea între popoare”, București, 1953; Sala „Fantazio”, Bd. Ferdinand nr.11, Constanța, 1951.

Etapă IV – Epoca Carlistă

În anul 2012 a urmat și Etapa IV, cu o întoarcere în timp, anterioară perioadelor din Etapele I, II, III – pentru acoperirea unui segment la fel de vulnerabil ca arhitectura comunistă unicat, dar care a prezentat cinci dosare spre clasare a unor clădiri construite sub influența arhitecturii dictaturii fasciste, numit adesea *Stilul Carol al II-lea*, pe care nu îl vom detalia aici.

Din dosarele ample pregătite pentru procedura de clasare am extras câteva date relevante pentru fiecare obiectiv și am indicat autorul documentației atașate dosarelor respective. Selecția textelor îmi aparține și cer clemență autorilor, dacă ar fi dorit să expună alte informații mai relevante. Metodologia de întocmire a dosarelor de clasare a urmat procedura Ordinul Ministrului Culturii nr. 2260 din 2008 și o schemă structurală a studiului istorico-arhitectural promovată de autoarea prezentului articol.

Etapă I–Arhitectura Modernismul Socialist în Pericol

I.1. Pavilionul „H” din Parcul Herăstrău, București

Pavilionul „H”, situat în Șoseaua Kiseleff nr. 32, sector 1, în incinta Parcului Herăstrău, a fost construit între anii 1949-1953 după proiectul întocmit de arhitecții Gustav Gusti, Herman (Harry) Stern și Ascanio Damian, împreună cu inginerul E. Țițariu. Clădirea fost concepută ca Pavilion al Industriei Grele Sovietice și se număra printre primele realizări de după elaborarea, în 1949, a primului Plan de Stat și înființarea, în același an, a primelor institute de proiectare de stat. În anul 1964, Pavilionul „H” a fost integrat, împreună cu Pavilionul Expoziției Economiei Naționale din Piața Presei Libere (finalizat în 1962), în concepția ansamblului Expoziției „Realizărilor Economiei Naționale”, ca Sală de expoziție a Camerei de Comerț. Azi Pavilionul „H” face parte din ansamblul-monument „Parcul Herăstrău”.¹

² Extras din dosarul de clasare realizat de conf. dr. arh. Mihaela Criticos, Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”.

Poziția pavilionului exploatează panta terenului care coboară spre lac, prin dispunerea partiului funcțional într-un dreptunghi alungit, pe direcția nord-sud, paralel cu curbele de nivel. Interiorul se prezintă ca o hală de producție acoperită cu o mare boltă plată, susținută de arce din lemn. Sistemul constructiv este mixt, compus din pile verticale care susțin o structură de acoperire formată din arce de lemn lamelar rigidizate printr-o rețea din platbandă metalică. Datorită contravântuirilor metalice, structura liniară a acoperirii pavilionului se comportă asemenea unei structuri portante spațiale din categoria suprafețelor subțiri cilindrice. Tehnica lemnului lamelar curbat, apărută în Germania în jurul anului 1907 și dezvoltată cu precădere în Statele Unite în anii 1930 și 1940, a permis realizarea unor structuri cu deschideri mari, foarte ușoare și rezistente la coroziune. Volumul general se dezvoltă pe orizontală cu streșini longitudinale ale acoperirii, foarte proeminente. Spațiul pavilionului este organizat pe două niveluri, un parter general care ocupă întreaga suprafață construită la sol și un etaj parțial format din: o supanță largă, decupată oblic și deschisă spre sala de expunere; o cursivă laterală, care se desfășoară între cele două accese de pe latura de vest și cuprinde spații suplimentare de expunere, alături de o zonă de servicii; o rampă care ocupă latura de nord și se evazează coborând spre spațiul principal. Un mic bloc capsulat, dispus lateral pe latura de est, include o scară de serviciu/evacuare și câteva birouri dispuse pe trei niveluri. Fațada de-est, complet vitrată între pilele verticale, se deschide spre o terasă spre lac.

Volumul general se dezvoltă pe orizontală, nota caracteristică fiind dată de suprafața ondulată, cu streșini longitudinale proeminente, a acoperirii. Fațada de vest cuprinde, între accesul dispus lateral, un câmp ritmat de panouri traforate dispuse în dinți de fierăstrău, realizate prin întrețeserea unor casete prefabricate care conțin ochiuri de geam și alternează cu mici montanți din cărămidă aparentă. Fațada de est, orientată spre lac, este marcată de pilele verticale din cărămidă și de marile suprafețe vitrate retrase spre interior. Fațada de nord constă dintr-un mare timpan de cărămidă, în care este practică o mare deschidere vitrată, divizată prin nervuri verticale tencuite. Fațada de sud este dominată de o verieră tratată cu același riflaj vertical și intersectată cu un mare plin de zidărie tencuită.

În interior, fresca monumentală realizată de Eugen Mihaescu și Sergiu Georgescu în anul 1964 cu ocazia Expoziției Realizărilor Economiei Naționale, completează spectaculoasa structură aparentă lamelară de lemn.²

Pavilionul „Expoziției Realizărilor Economiei Naționale” – „Eren”, București

3 <http://www.inforom-cultural.ro/5+5/en/cladire-eren.php>

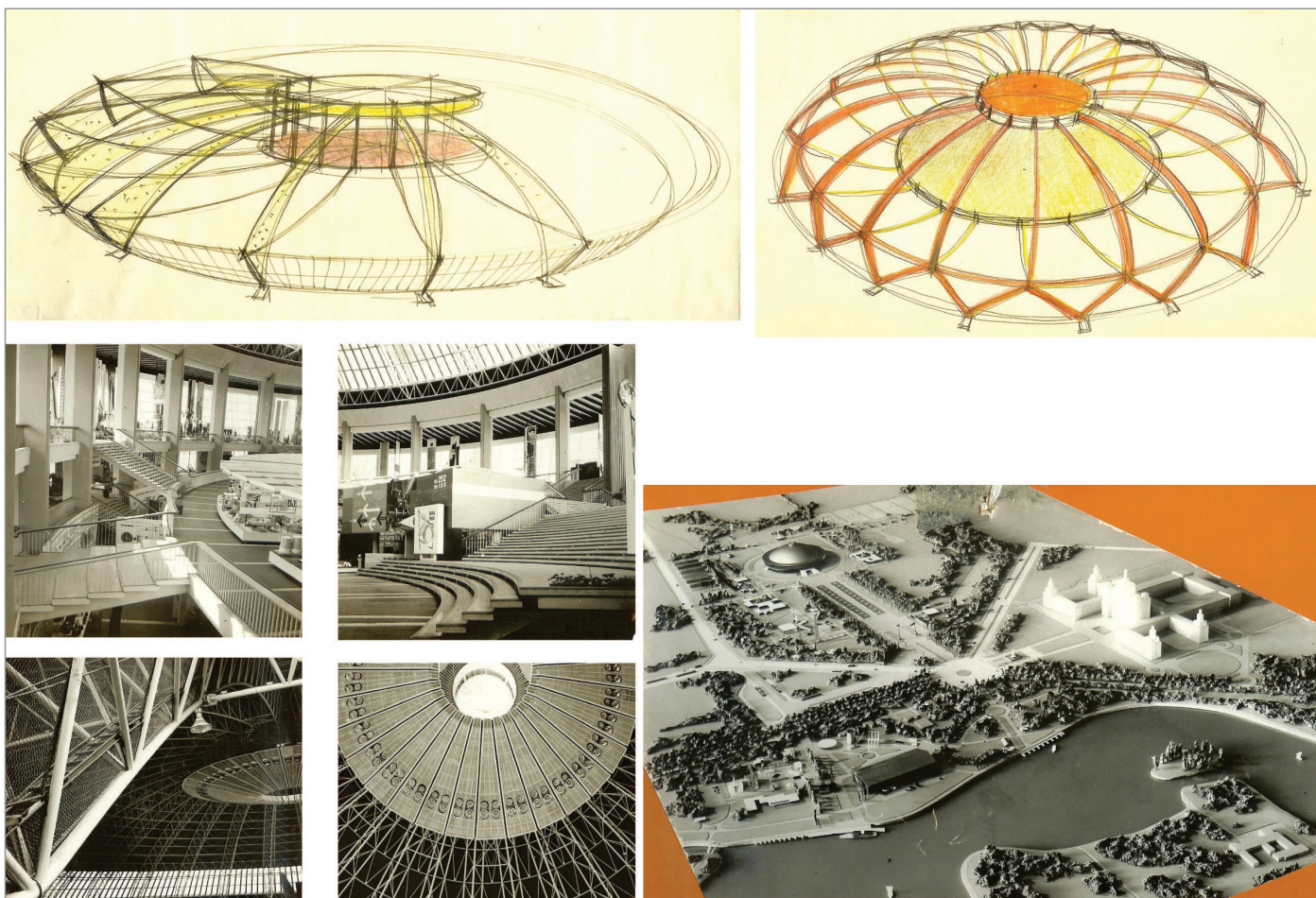
4 Primul material arhivistic cercetat a fost constituit din câteva schițe păstrate de familia arhitectului Ascanio Damian, precum și arhiva fotografică personală, cu imagini inedite și o fotografie a machei ansamblului. Al doilea material a fost articolul extins apărut cu ocazia inaugurării pavilionului, din revista *Arhitectura*, nr. 4/1962. Aici se impune precizarea că obiectivul acesta nu a avut parte de întâmpinarea pe care ar fi meritat-o – revista *Arhitectura* îi dedică doar două articole. Și premiile anuale ale Uniunii Arhitecților l-au ocolit – din cauza accidentului care a avut loc în timpul construcției: cupola pavilionului s-a prăbușit, din ferire nu au fost victime. Al treilea material a fost articolul apărut în revista *Arhitectura* din nr. 5/1964, cu ocazia „Expoziției Realizărilor Economiei Naționale”, în care este descrisă completarea ansamblului și amenajările specifice realizate cu această ocazie.

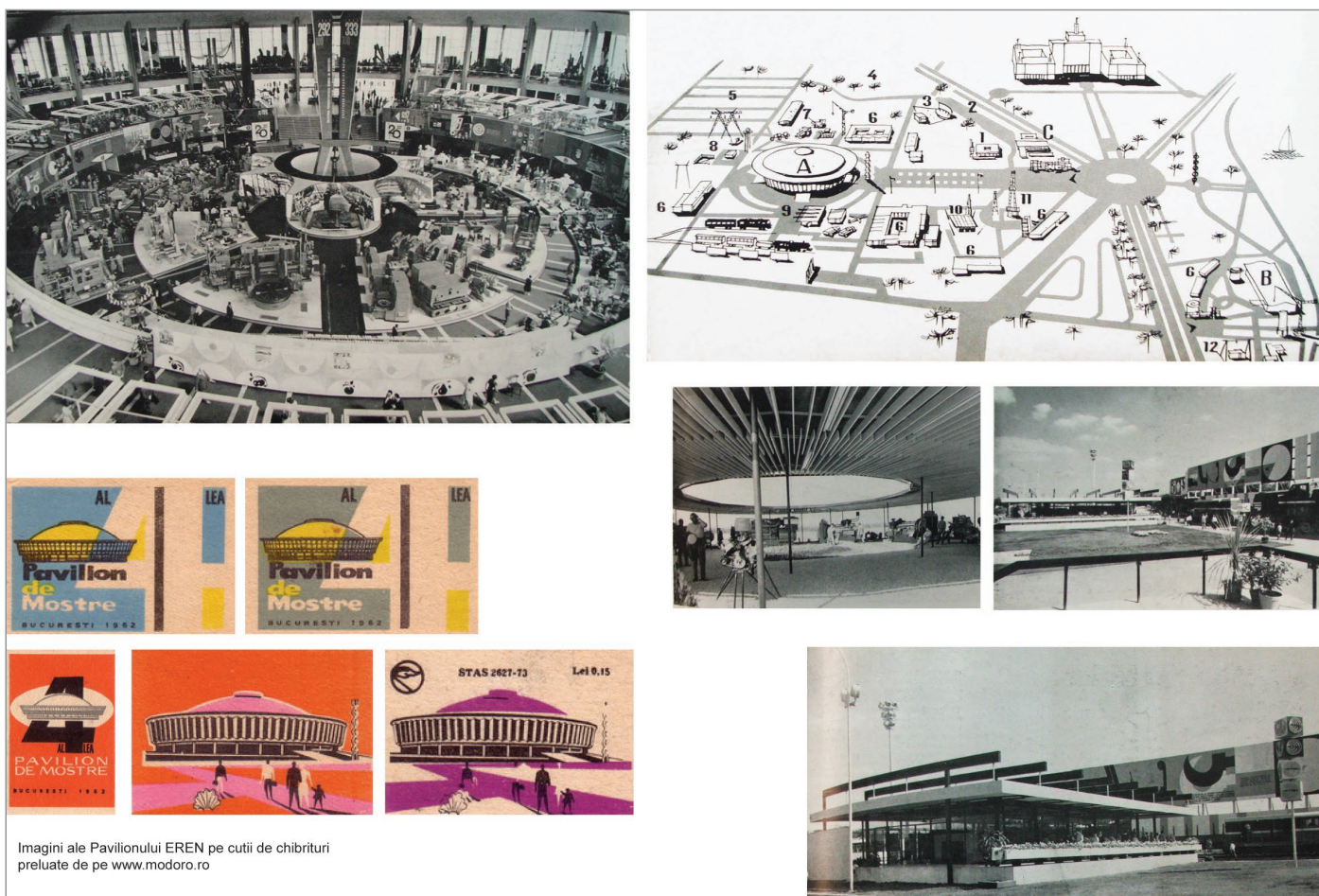
1.2. Pavilionul „Expoziției Realizărilor Economiei Naționale”

Pavilionul „Expoziției Realizărilor Economiei Naționale”³ este opera profesorului arh. Ascanio Damian, alături de care a lucrat o echipă impresionantă: arh. Mircea Enescu, ing. Adrian Stănescu (coordonator general), arhitecții V. Ursache, R. Popescu, S. Miclescu, Vera Hariton, inginerii Em. Baiculescu, M. Săvescu, Liana Popovici, A. Nefian, cu colaborarea inginerilor D.D. Niculescu și Mircea Soare. Proiectul a fost întocmit în cadrul Institutului de Proiectare pentru Cercetarea Materialelor de Construcții (IPCMC), iar execuția realizată de „Trustul I București”. Beneficiarul a fost Ministerul Comerțului.

În 1962 se celebra finalul procesului de colectivizare, iar în 1964 era aniversarea celor douăzeci de ani de la „victoria împotriva fascismului”. Perioada, marcată în același timp de relativa îndepărtare de influența Moscovei, a dus la reîntoarcerea la modernismul european după anii de impunere a arhitecturii staliniste. Într-un atare context a fost posibilă realizarea unei arhitecturi de excepție, precum cea a pavilionului EREN. Decizia asupra volumetriei și partiului arhitectural nu a aparținut în întregime echipei de proiectare, deoarece puterea politică a impus, ca model de structură și imagine arhitecturală Pavilionul „Z” din cadrul Complexului expozițional din Brno, construit după un proiect al profesorului Ferdinand Lederer în anul 1958.

Pavilionul a fost amplasat pe terenul de aproximativ 100 hectare, rămas liber odată cu desființarea Hipodromului Băneasa (construit în 1905); acest spațiu urma să fie ocupat de ansamblul târgului de expoziții și de spațiu verde. Ansamblul parcului expozițional este organizat după o axă majoră care trece prin centrul pieței și este perpendiculară pe Bulevardul Kiseleff, unde pavilionul reprezintă obiectul principal și capătul de perspectivă. Una dintre problemele compoziționale care trebuia evitată era eventualul „conflict” dintre Casa Scânteii și Pavilion, care a fost rezolvată prin păstrarea unui amplu spațiu liber în jurul pavilionului. Această axă se materializează într-o esplanadă amplă de acces. Ansamblul a fost completat în 1964, cu ocazia „Expoziției Realizărilor Economiei Naționale”, cu pavilioane de anvergură mai mică, însă interesante ca imagine, și cu funcțiuni temporare.⁴

Imagini ale Pavilionului EREN pe cutii de chibrituri preluate de pe www.modoro.ro

⁵ Extras din dosarul de clasare realizat de dr. arhitect Miruna Stroe, Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” (UAUIM).

⁶ <http://www.inforom-cultural.ro/5+5/en/cladire-circ.php>

Prima etapă a proaspătului construitului pavilion a fost însă scurtă, pentru că, în urma încărcărilor cu zăpadă, cupola pavilionului a cedat, întorcându-se, literalmente, „pe dos”. Norocul a făcut să nu existe victime omenești, iar anchetele ulterioare au stabilit nevinovăția proiectanților, problemele apărute fiind din cauza execuției. Reconstruirea cupolei s-a făcut sub presiune, dat fiind că pavilionul trebuia să fie funcțional pentru aniversarea celor douăzeci de ani de la „victoria împotriva fascismului”, în 1964. Datele tehnice ale pavilionului dau măsura realizării impresionante: diametrul cupolei de 93 m, diametrul construcției de 125 m, înălțimea totală de 42 m, suprafața construită de aproximativ 10.000 m², suprafața desfășurată de aproximativ 19.000 m². Practic a fost ridicată într-un timp record, de 9 luni.

Cupola a fost montată la sol, iar pentru ridicarea ei au fost utilizate prese hidraulice având ca turnuri de ridicare stâlpii interiori de beton armat ai construcției perimetrice. Aceasta din urmă, prevăzută cu structură din beton armat și stâlpi metalici, a fost realizată în același timp cu cupola, utilizând cât mai multe prefabricate pentru planșee. Structura metalică a fost, la final, înglobată în beton, formând o așa numită structură de beton armat cu armătură rigidă. Pentru epoca respectivă, Pavilionul EREN a reprezentat o ocazie bună de a construi arhitectură modernă și de a aplica tehnologii noi.⁵

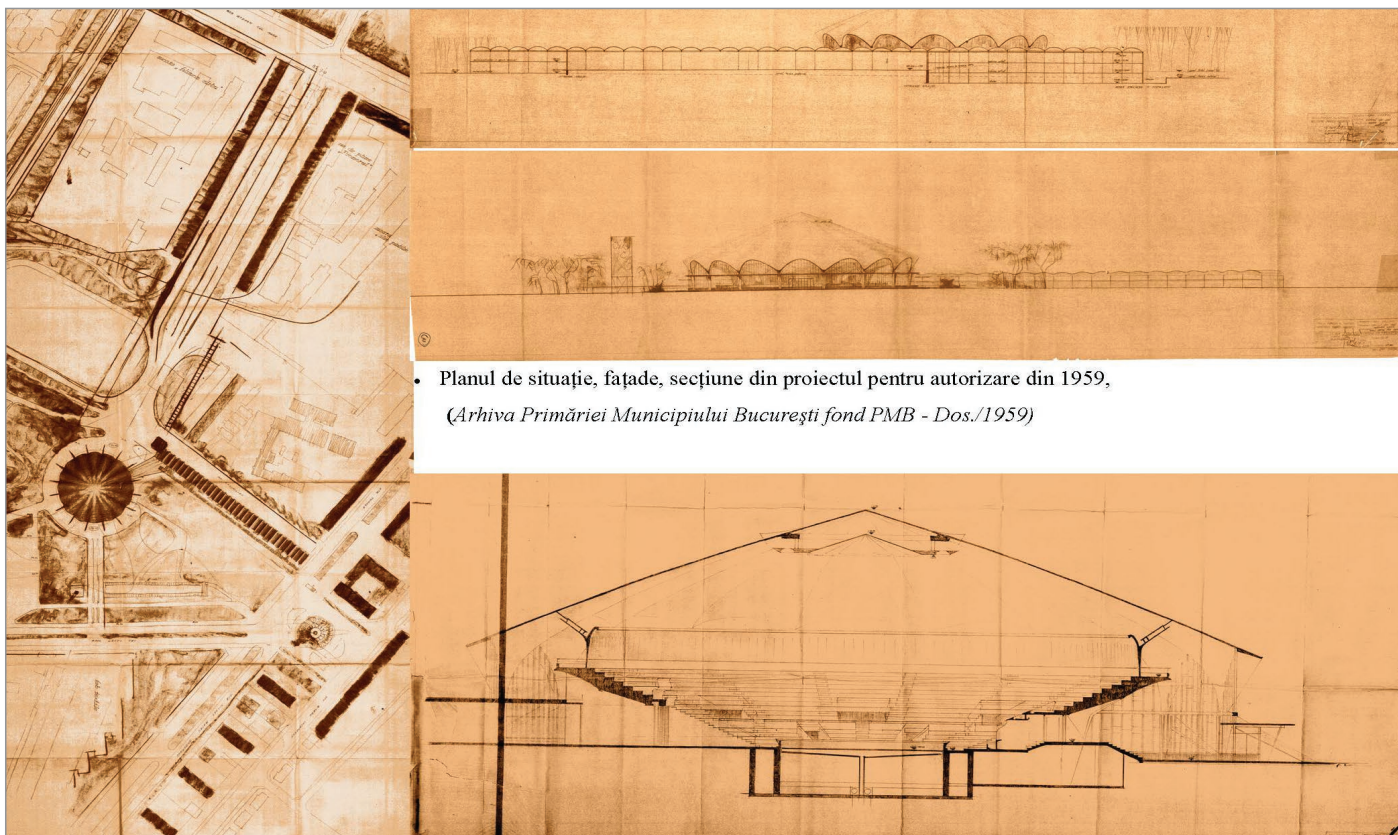
I.3. Circul de Stat din București

Clădirea Circului de Stat,⁶ actualul sediu al Circului Globus din București, situată în Bulevardul Lacul Tei, a fost și este un program unicat în țară. Edificiul a fost construit în 1960, după planurile arhitecților: Nicolae Porumbescu (șef proiect), Constantin Rulea, Sanda Bercovici și Nicolae Pruncu. Echipa de arhitecți a fost secondată de o echipă formată din inginerii constructori: A. Progreseanu, I. Dumitrescu, E. Simu, O. Verșescu și inginerii instalatori: V. Cvașa (instalații de ventilație și termice), D. Manasia (instalații electrice), I. Benghiuș (instalații sanitare), toți fiind proiectanți în cadrul Institutului „Proiect București”. Beneficiarul lucrării a fost Primăria Capitalei.

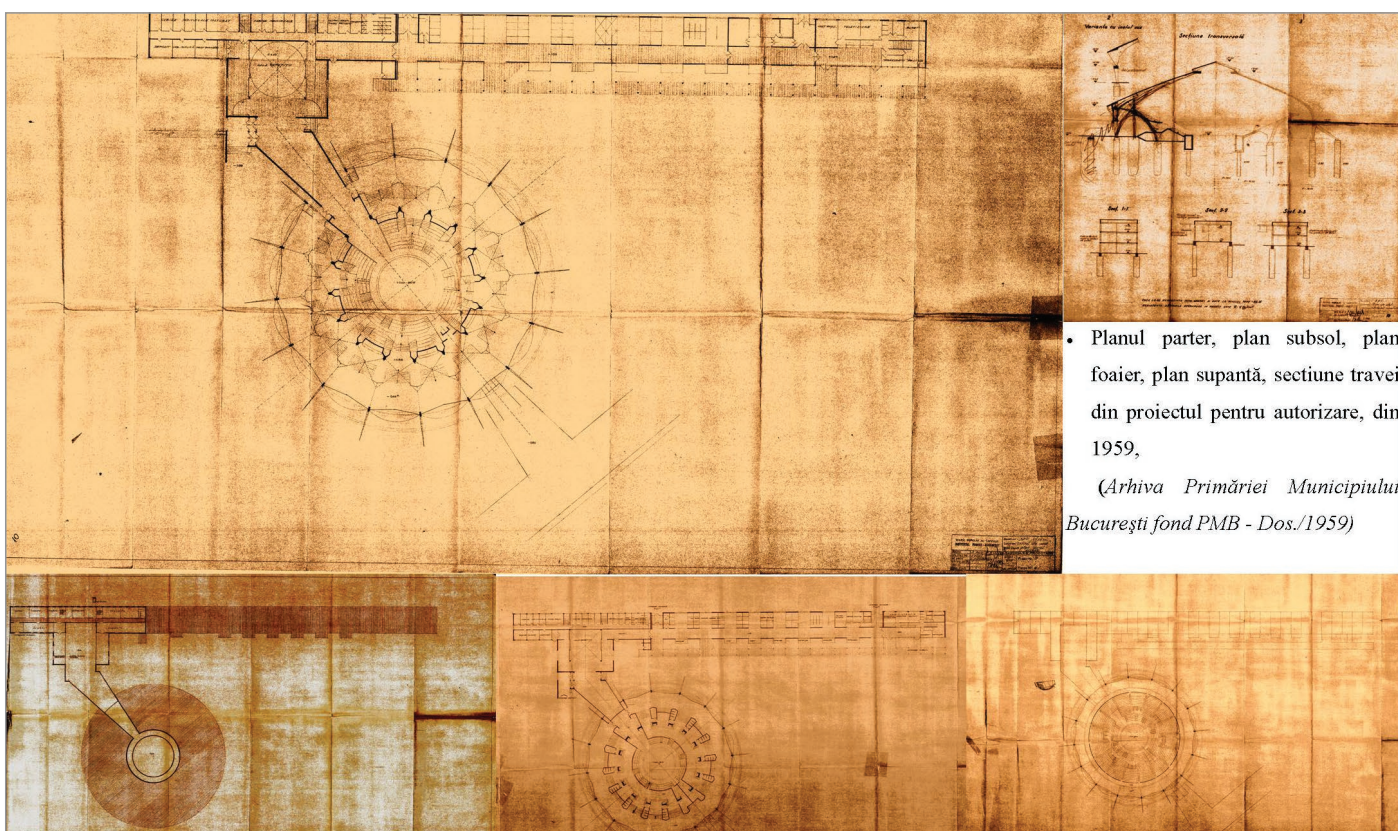
Clădirea este rezultatul punerii în aplicare a conceptului de „culturalizare” a cartierelor muncitorești și de creare a unor spații recreative pentru mase, promovat în epocă de regimul comunist din România, sub

influența URSS. Ansamblul urbanistic al complexului de clădiri al cercului este conceput pe două axe compoziționale, care formează în plan două esplanade de acces către cercul propriu-zis, una pornind din șoseaua Ștefan cel Mare, iar cea de-a doua din intersecția Bulevardului Lacul Tei cu Strada Barbu Văcărescu.

Tema funcțiunii de „cerc de iarnă”, tratată de arhitectul Nicolae Porumbescu în proiectul său de diplomă din anul 1958, a fost reluată de acesta și dezvoltată în cadrul proiectului ce a condus la edificarea actualei clădiri a cercului și a constituit unul din primele semne de revenire a arhitecturii românești la contemporaneitatea „stilului internațional” al modernismului postbelic.

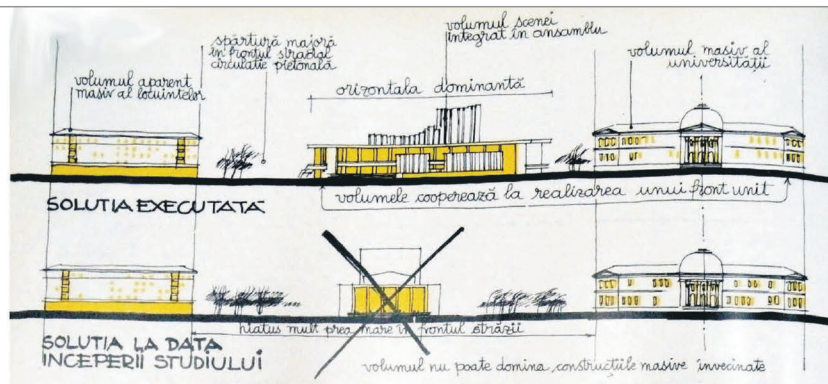
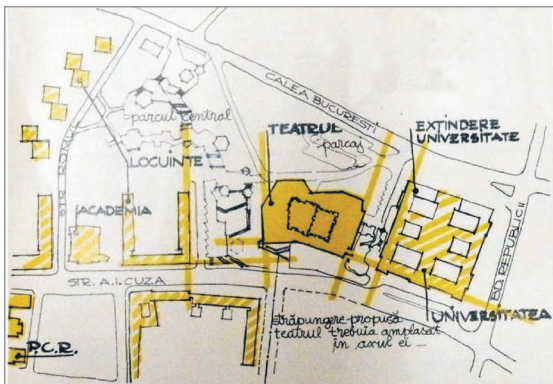

• Planul de situație, fațade, secțiune din proiectul pentru autorizare din 1959,
(Arhiva Primăriei Municipiului București fond PMB - Dos./1959)

• Planul parter, plan subsol, plan foaier, plan supantă, secțiune travei din proiectul pentru autorizare, din 1959,

(Arhiva Primăriei Municipiului București fond PMB - Dos./1959)

Inscrierea in sit - cadrul construit

Plan de situație și desfășurări - scheme explicative (revista Arhitectura)
Perspectivă - str. A.I. Cuza

EXTERIOARE

9 Primul material arhivistice cercetat a fost documentația de proiectare – faza proiect de execuție – din perioada 1969-1970, aflată în arhiva Institutului de Studii pentru Construcții Arhitectură și Sistemizare (ISCAS), din care am extras copii după planșele de execuție ale proiectului de arhitectură. Un al doilea material cercetat a fost articolul dedicat prezentării teatrului, publicat de autor în revista *Arhitectura*, an 22, Nr.1 (146/1974) și articolul profesorului Ascanio Damian „Teatrele din Craiova și Târgu Mureș”, publicat în același număr al revistei. Un al treilea material cercetat a fost lucrarea arhitectului Alexandru Iotzu „Teatrul act de creație arhitecturală”, publicată la Editura Tehnică în 1981. Al patrulea material cercetat a fost arhiva familiei Iotzu, din care am utilizat: fotografiile proiectului arhitectului Constantin Iotzu pentru „Palatul Municipal și Teatrul Național din Craiova”, rezumatul lucrării de doctorat a arhitectului Alexandru Iotzu – „Teatrul act de creație arhitecturală”, autobiografia arhitectului Alexandru Iotzu, fotografii ale construcției și ale perspectivei de prezentare, realizate de autor.

10 Vezi articolul profesorului Ascanio Damian, „Teatrele din Craiova și Târgu Mureș”, *Revista Arhitectura*, Nr.1 (146/1974).

11 Extras din dosarul de clasare realizat de conf. dr. arh. Ana Maria Hariton, Departamentul de Arhitectură, Facultatea de Arhitectură a universității „Spiru Haret” (USH).

12 <http://www.inforom-cultural.ro/5+5/en/cladire-tstgmures.php>

13 Materiale consultate: „Teatrul de Stat din Târgu-Mureș. Convorbire cu arhitectul Constantin Săvescu”, *Revista Arhitectura*, nr.1/1974, pp. 31-39; Alexandru Iotzu, *Teatrul, act de creație arhitecturală*. Editura Tehnică, București, 1981, pp. 112-113.

realizat în cadrul ISCAS – Institutul de Studii pentru Construcții Arhitectură și Sistemizare, de arhitectul Alexandru Iotzu, secondat de inginerii constructori: Mihai Barbaiani, Florin Dabija și inginerii instalatori: Alexandru Bădescu, Valentin Marinescu (electrice), Radu Patraulea, Sanda Divari (încălzire, ventilație), Maria Popa (sanitare). Elementele decorative au fost realizate de Doina Lie (sculptură), Nicolae Groza (pictură) și de Florica Vasilescu (cortina).⁹

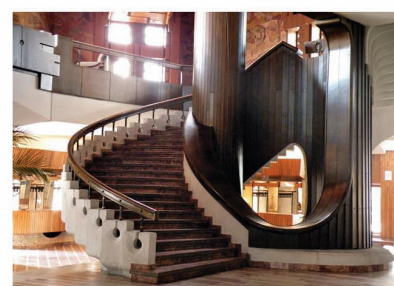
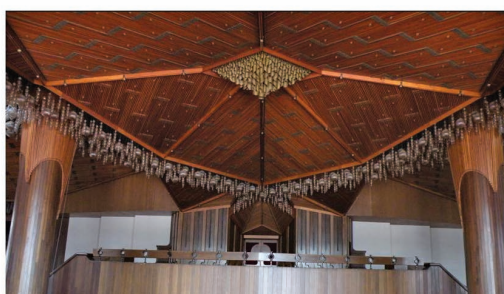
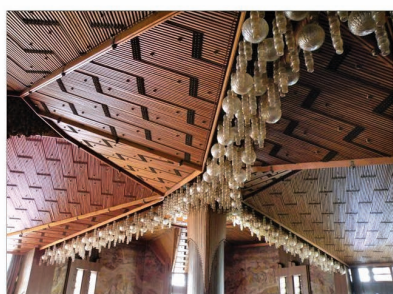
Tema prevedea limitarea funcțiunii la profilul de teatru de dramă – spectacolele muzicale urmând să se desfășoare în clădire numai ocazional. Capacitatea optimă a sălii a fost apreciată la 650 de locuri, iar dotările mecanicii de scenă au fost mult limitate, asigurându-se însă posibilitatea realizării lor ulterioare. Sala de spectacol, în amfiteatru continuu, cu circulații laterale, elimina în totalitate locurile cu vizibilitate redusă. Soluția cu un singur buzunar lateral permite apropierea cabinelor de spațiul scenei. Criticat inițial pentru exagerata amploare acordată anexelor scenei,¹⁰ dar perfect organizat ca spații funcționale, teatrul a fost croit astfel încât să asigure desfășurarea nestingherită a activității teatrale clasice.¹¹

I.5. Teatrul Național din Târgu-Mureș

Teatrul Național din Târgu-Mureș,¹² din Piața Teatrului, nr.1, a fost proiectat de un colectiv coordonat de arhitectul Constantin Săvescu (șef proiect complex), coautori: arhitecții Vladimir Slavu, Mihaela Sava, Aurel Sârbu; rezistență: inginerii Nicolae Temelcu, Eugen Georgescu; instalații electrice și electroacustice: inginer Traian Haschi; instalații termice și ventilații: inginerii Radu Patraulea, Mihaela Cămârzan; instalații sanitare și de prevenirea incendiilor: inginerii Mihai Negrișan, Elena Săftoiu, Ecaterina Bunea. Creatorul mobilierului a fost arh. Vasile Rado, iar tapiseriile din foaier au fost concepute de Aspazia Burduja. Lucrările au fost executate de „Trustul de construcții-montaj Tg. Mureș”, șefi de șantier fiind inginerii Ferenc Kelemen și Viktor Nagy, iar șef de lot Laszlo Antal.¹³

Finalizat în anul 1972 – contemporan cu alte două lăcașuri similare, Teatrul Național din București și Teatrul Național din Craiova –, edificiul este rezultatul unui proces de creație laborios, care a durat aproape un deceniu. Amplasamentul teatrului a fost decis în urma unor studii care au debutat prin anul 1964 și au durat circa patru ani.

Sala de spectacole, cu o capacitate de 600 de locuri, este o sală de tip italian, în amfiteatru continuu, cu circulații laterale și un număr redus de loje: câte trei loje laterale și trei loje de fund. Fațada principală, orientată

spre Piața Trandafirilor, este dominată de forma foarte elaborată a ușilor de la intrare și de forma general-concavă, cu suprafața mediană vitrată a nivelului doi al foaierei. Fațadele laterale sunt ritmate de schimbările de planuri și de ferestrele înguste, subliniate de acoperișul cu pante accentuate. La exterior se remarcă dinamica volumului general, accentuată de jocul acoperișurilor.

Interioarele spațiilor de primire și sala, concepute de proiectanți în spiritul eleganței decorațiilor celor două clădiri publice reprezentative ale orașului – Palatul Culturii și Prefectura – se remarcă prin deosebita calitate a execuției și atenția acordată finisării detaliilor. Sala de spectacole preia din repertoriul de forme al plafonul din lemn al foaierei, cu multiple modificări de plan, la care se adaugă și ciorchini de corpuri de iluminat globulare, aspectul festiv fiind aici accentuat de prețiozitatea cromaticii și materialelor scaunelor – catifea și tetiere de mătase brodată.

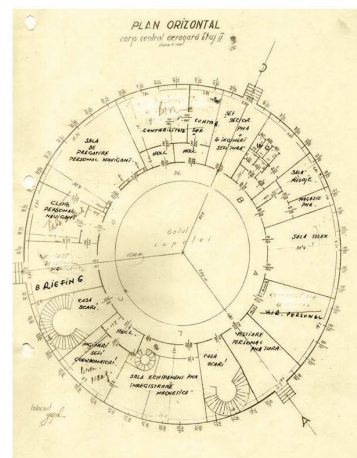
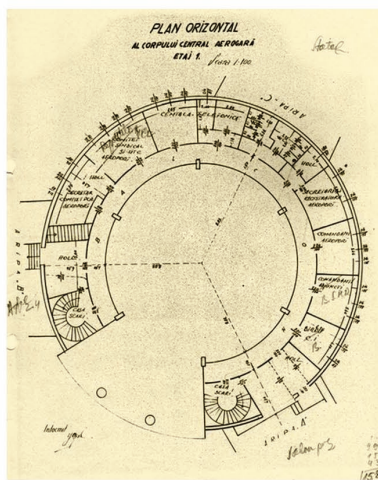
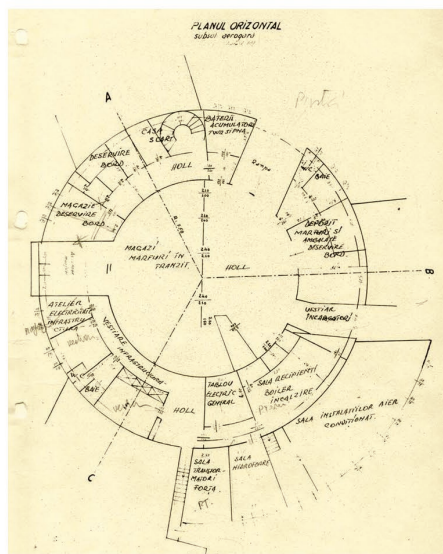
Privită dinspre Piața Trandafirilor, caracterizată de fronturi compacte de clădiri cu 2-3 niveluri, dezvoltate în parcele înguste și dominată stilistic de Szecesszio, clădirea Teatrului nu face notă discordantă datorită fațadei sale elaborate și efectului de perspectivă, accentuat de tratarea teraselor în amfiteatru și de faptul că o parte a fațadei asimetrice a clădirii este mascată de amenajările peisagistice ale Pieței Teatrului.¹⁴

Etape II – Arhitectura Modernismului Socialist în Pericol (II)

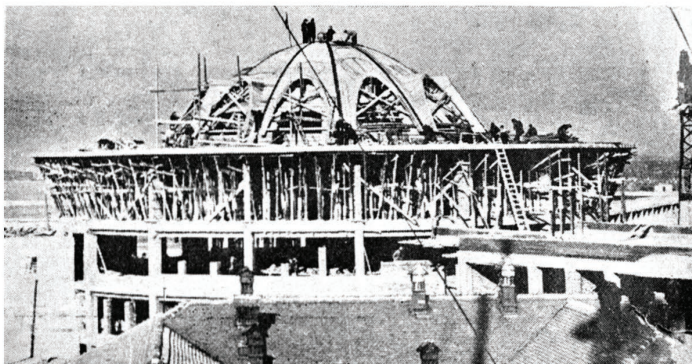
II.1. Aeroportul „Aurel Vlaicu”, București-Băneasa

Clădirea Aerogării Băneasa, situată în Șoseaua București-Ploiești nr. 40-44, sector 1, București, a fost construită în 1947-1948 după planurile arhitecților Cleopatra și Mircea Alifanti, Nicolae Bădescu, Ascanio Damian, Teodor Ionomu, Pompiliu Macovei și Al. Șerbescu. Beneficiarul lucrării a fost Ministerul Transporturilor și Comunicațiilor. La momentul începerii acestui program cultural, prima realizare arhitecturală majoră a României postbelice nu beneficia de nicio formă de protecție juridică; de aceea clăsarea sa ca monument istoric era o obligație morală în fața speculei imobiliare.

Din inițiativa prințului George Valentin Bibescu, unul din pionierii aviației române, în 1912 sunt înființate „Liga Aeriană Națională Română” și „Școala de Aviație de la Băneasa”; în același an, aerodromul aferent

La 20 IULIE 1948 s-a început construirea noii aerogări, având o suprafață de 3.300 mp și o suprafață utilă de 12.000 mp. Deschiderea șantierului pe care au lucrat 350 de muncitori și 9 tehnicieni, a fost făcută de Nicolae Profiri, Ministrul Comunicațiilor. Colectivul de arhitecți care au proiectat aerogara era format din Mircea și Cleopatra Alifanti, Nicolae Bădescu, Ascanio Damian, Pompiliu Macovei și Alexandru Șerbescu. Ca organizare interioară, proiectul este inspirat, se pare, din tratatul de arhitectură a profesorului Bruno Bolis de la Universitatea Politehnică din Milano, „EDIFICI PER I TRASPORTI”, apărut în 1947.

¹⁵ Informații obținute prin amabilitatea d-lui Dan I. Hadârcă.

¹⁶ Jurnalul Consiliului Tehnic Superior al Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor nr. 31 din 8.07.1948 (Președinte I.S. Gheorghiu, membri: N. Dumitrescu, A. Dumitrescu, E. Ionescu, St. Ionescu, D. Marcu, A. Melzer, N. Petruțian, G. Răzescu, G.D. Roșianu, N. Theodoru, C. Ticău, I. Vlădescu), pp. 1-2. În Jurnal este menționat antreproiectul pentru construcția aerogării Băneasa trimis de Direcțiunea Coordonării din Ministerul Comunicațiilor cu adresa nr. 11401/14.06.1948, înregistrată la Ministerul Lucrărilor Publice sub nr. 19232/15.06.1948 și la Consiliul Tehnic Superior sub nr. 226/15.06.1948.

¹⁷ Nota nr. 13124 din 15.07.1948, înaintată de ministrul Comunicațiilor, Nicolae Profiri, către Consiliul de Miniștri și Decizia Consiliului de Miniștri nr. 1200 / 07.08.1948.

¹⁸ Informații menționate în Jurnalul Consiliului Tehnic Superior al M.L.P.C. nr. 31 din 8.07.1948, p. 3.

¹⁹ Extras din dosarul de clasare realizat de conf. dr. arhitect Mihaela Criticos, Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”.

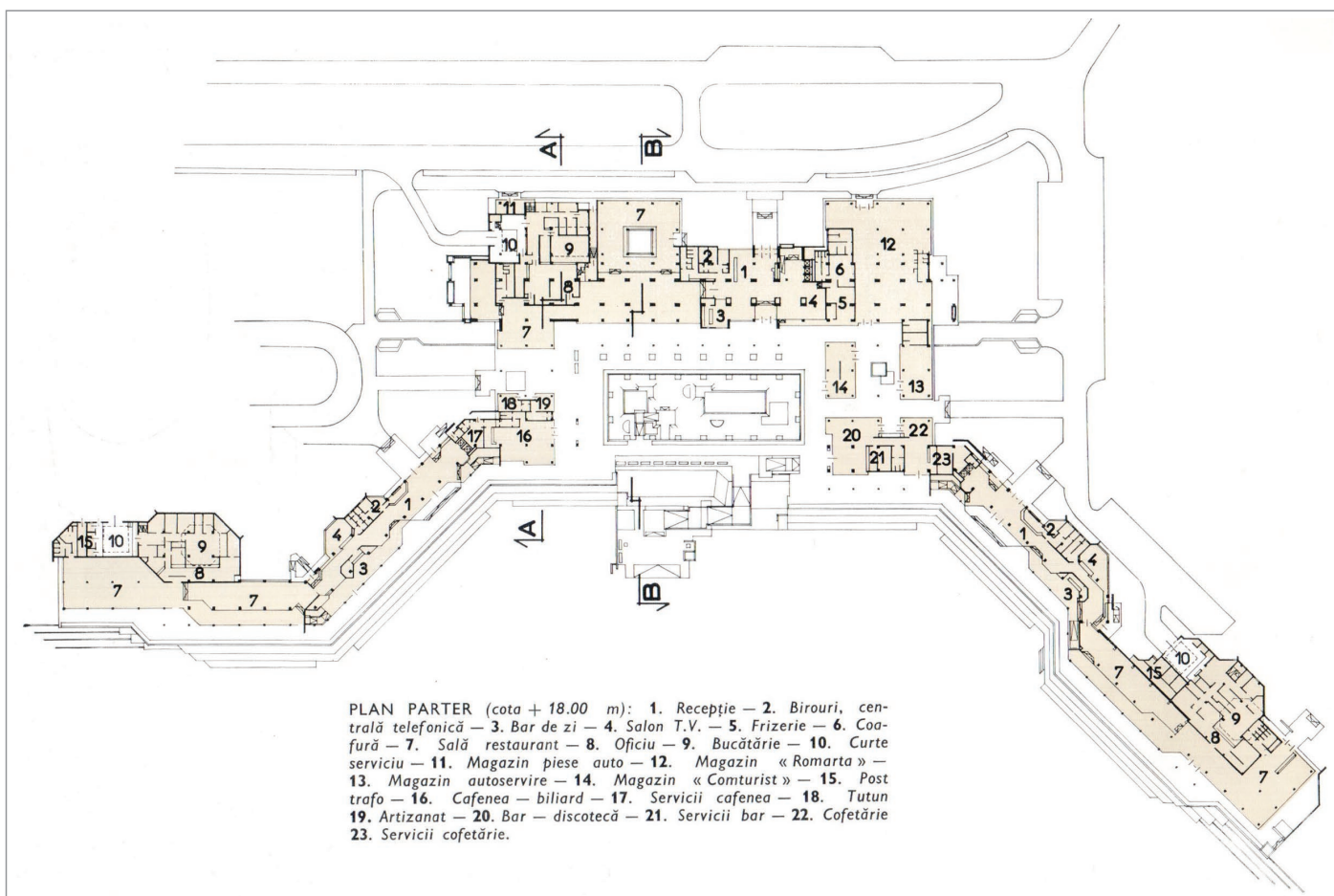
devine aeroport, iar activitățile aeronautice se diversifică prin fondarea unei școli civile de pilotaj și a „Aeroclubului Regal Român”^{15, 16}. La data de 7 august 1948, Consiliul de Miniștri aproba rezultatul licitației restrânse, desfășurate la departamentul Comunicațiilor la 14 iulie 1948, prin care se adjudecase provizoriu executarea în antrepriză a lucrărilor de construcție pentru Aerogara Băneasa „întreprinderilor naționalizate Ing. Emil Prager și Ing. E. Kalmanovici”¹⁷.

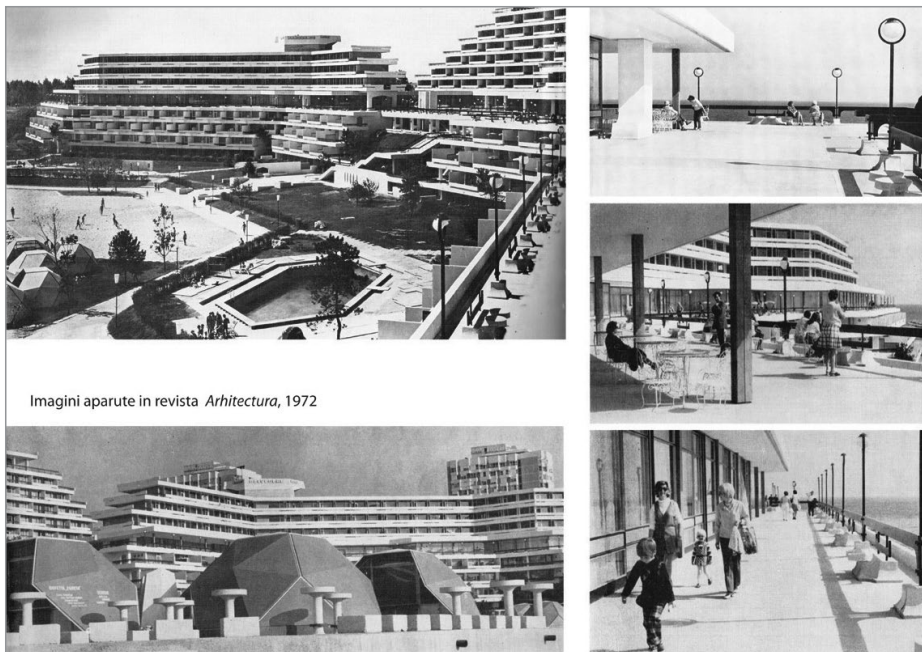
Între 1948 și 1952 se ridică noua clădire a aeroportului, proiectată după toate standardele internaționale. Șantierul a fost deschis la 20 iulie 1948. Până în 1970, anul dării în folosință a Aeroportului Otopeni, Aeroportul Băneasa rămâne singurul aeroport din București, cel mai mare și mai modern aeroport din țară și singurul aeroport internațional al României. Aerogara ocupă la sol o suprafață de 3300 m² și are o arie utilă desfășurată de 12.000 m². Particul spațial-funcțional al clădirii, posibil influențat de lucrarea apărută în 1947 – *Edifici per i trasporti* – a profesorului Bruno Bolis de la Politecnico di Milano, se bazează pe o schemă în formă de elice, compusă dintr-un hol circular central și trei aripi dispuse radial. Acestea separă trei zone de acces distincte: accesul publicului la vest, accesul personalului la sud-est și accesul spre pistă la nord-vest. Cele trei aripi radiale („A” spre nord-vest, „B” spre est, „C” spre sud-vest), formate din subsol, parter și etaj, sunt articulate cu blocul central prin intermediul unor corpuri mai înguste. În proiectul inițial, spațiile publice au fost dimensionate pentru o capacitate maximă de 450 de persoane.

Planșeele sunt din beton armat și parțial din cărămidă tip „Pfeiffer”, iar zidurile din cărămidă de 42 cm la exterior.¹⁸ Cupola corpului central constă dintr-o coajă dublă, perforată la exterior de doisprezece lunete parabolice și formată la interior dintr-o suprafață vitrată susținută de treizeci și șase de arce parabolice din beton armat, care pornesc de la nivelul etajului al doilea. Formele parabolice ale lunetelor cupolei amintesc de designul aeronautic, iar vigia transparentă, rezemată pe stâlpi înclinați, aduce o notă modernă insolită acestui ansamblu clasicizant.¹⁹

II.2. Ansamblul Hotelier „Amfiteatru, Panoramic, Belvedere”, Stațiunea Olimp

Ansamblul „Amfiteatru, Panoramic, Belvedere” a fost construit în anul 1970, cu intenția unui program turistic cu statut privilegiat (nu întâmplător aici erau cazați turiști străini cu precădere), pe care și l-a păstrat în timp. Ansamblul este realizarea colectivului de proiectare de la Institu-

Imagini aparute în revista *Arhitectura*, 1972

tul de Proiectare „Carpați”, condus de arh. Șerban Manolescu și alcătuit de arhitecții: Radu Mănăilă, Dan Ioanovici, Răzvan Florea, Simona Matei, Carmen Beldiman, Mircea Cristescu, Mircea Anania; inginerii de structuri: Traian Popp, Dragoș Badea, Mircea Mironescu, Andrei Bortnovski, Crăciun; inginerii de instalații tehnico-sanitare: Mircea Oniga, Crișan Câmpeanu, Stelian Toader; inginerul de instalații electrice: Valentin Marinescu; și decorații-mobilier: arh. Andrei Olsufiev, arh. Victor Abraham.

În cazul acestei realizări a modernismului tutelat²⁰, importantă este concepția urbanistică a întregii stațiuni. Integrarea clădirii în plantațiile inițiale conferă imaginea de parc a ansamblului din zona Neptun – Olimp, fiind situat în apropierea pădurii Comorova.

În secțiunea transversală prin clădire se remarcă propunerea specială în terase, în cascadă a complexului turistic. O primă terasă, amenajată cu grădini individuale pentru fiecare cameră de la primul nivel de cazare. O a doua terasă este destinată piscinelor descoperite ale hotelurilor și este amenajată ca un parc, cu spații verzi mai ample și cu zone de vegetație mai înaltă, amplasate astfel încât să nu împiedice priveliștea spre mare. Ultima terasă, cea de la nivelul mării, este, evident, constituită de plaja propriu-zisă. Pentru amplificarea suprafeței de plajă s-au efectuat lucrări de îndigui-re. Ansamblul este organizat în jurul unei curți interioare situate la nivelul inferior, care însă păstrează deschiderea spre mare. Fațada principală a ansamblului, unificată de existența nivelului comun de promenadă, accentuează orizontala puternică a clădirii.

Fațada principală a ansamblului, unificată de existența nivelului comun de promenadă, îmbracă formele topografice ale reliefului, accentuând puternic orizontala. Culoarea albă dominantă – cel puțin la origine – integrează ansamblul în peisaj.

Construirea ansamblului într-o perioadă foarte scurtă de timp, în 9-10 luni, a însemnat un efort tehnologic remarcabil. Conceptul proiectului de la rezolvarea funcțională a planurilor, a secțiunilor, în încercarea de a implanta ansamblul în teren, până la compoziția fațadelor și amplasarea obiectelor de artă monumentală, măiestria punerii în operă a conceptului a făcut din ansamblul „Amfiteatru, Panoramic, Belvedere” o realizare de excepție a arhitecturii deceniului opt al secolului al XX-lea.²¹

II.3. Restaurantul „Perla Mării”, Eforie Nord

Ansamblul „Centrului de Odihnă și Tratament Eforie II”, din care face parte restaurantul „Perla Mării”, a fost cel mai mare complex realizat până în 1959 pe litoralul Mării Negre, proiectat pentru a asigura cazarea a 2000 de vizitatori.

În prealabil fusese construit „Centrul de Odihnă Eforie I” (autor arhitect A. Grünberg), fiind primul ansamblu important din localitate; acesta a fost realizat în 1957 și asigura, în cele douăsprezece construcții care îl formează, cazarea a 1600 vizitatori. „Ansamblul de odihnă Eforie II”, realizat un an mai târziu de un colectiv condus de arhitecții N. Lăzărescu și L. Popovici (lucrare distinsă cu *Premiul de stat*), dezvoltă experiența deja

²⁰ Această titulatură este propusă de prof. dr. arhitect Ana Maria Zahariade pentru a denumi produsul revenirii la modernism odată cu schimbarea regimului Dej – după perioada realismului socialist, stilul arhitectural acceptat este o formă de modernism, cu unele constrângeri, totuși.

²¹ Extras din dosarul de clasare realizat de dr. arhitect Miruna Stroe, Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”.

Materialele documentare cercetate sunt: articolul profesorului arh. Cezar Lăzărescu, „Noi ansambluri de odihnă pe litoral. Centrul de Odihnă Eforie I”, publicat în revista *Arhitectura R.P.R.*; cartea semnată de Cezar Lăzărescu, Gabriel Cristea, Elena Lăzărescu, *Arhitectura românească în imagini*; cartea datorată Ilenei Lăzărescu și Georgetei Gabrea, *Vise în piatră*, care include date despre stațiunea Eforie într-un capitol dedicat Litoralului Mării Negre; cartea lui Mircea Lupu, Școli naționale în arhitectură și *Dicționarul universal al arhitecților* datorat lui Paul Constantin.

dobândită în sensul unei concepții arhitecturale mai elaborate și a unei mai mari expresivități a formelor.²²

Restaurantul Perla Mării, obiectiv component al Centrului de Odihnă și Tratament Eforie II, a fost proiectat de arhitectul Nathan Stopler. Toate funcțiunile, cu excepția cazării, au fost grupate într-un ansamblu de clădiri în care restaurantul constituia elementul principal. Pe lângă problema amplasamentului, o altă dificultate consta în faptul că un restaurant cu o capacitate atât de mare de deservire suferă, în general, prin lipsa de intimitate și tinde să iasă din scara arhitecturală corespunzătoare programului său. Din aceste dificultăți s-au născut ideile de bază ale partiului: diminuarea efectului negativ al apropierii de șosea prin crearea de spații interioare incluse în perimetrul construit (curți interioare), fragmentarea spațiului acoperit și închis în săli cu o capacitate relativ redusă, realizarea unei sinteze spațiale care să permită o expresie unitară și emblematică. S-a căutat ca, fără să dăuneze efectului de intimitate urmărit prin fragmentare, perceperea dimensiunilor reale ale construcției să fie posibilă din interiorul ei.

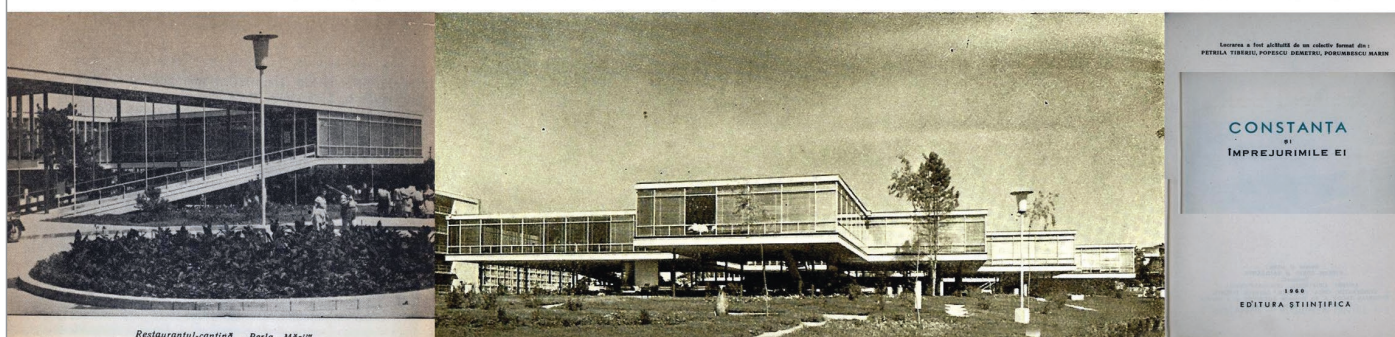
Într-un singur volum pe două niveluri au fost cuprinse patru funcțiuni: cantina, restaurantul, spațiile comerciale și serviciile aferente acestor funcțiuni. Formula de volum compact de etaj suspendat peste un parter liber, deschis pe stâlpi metalici de dimensiuni mici și câteva pile de zidărie, constituie efectul surpriză al compoziției. Structural, construcția este formată din două dale sprijinite pe o rețea ordonată de stâlpi metalici, având un diametru de 168 mm. O rampă deschisă, acoperită cu o copertină, leagă parterul transparent de etajul-bloc.

Restaurantul ocupa parterul complet deschis, grupând într-un spațiu unic, când acoperit, când descoperit, o terasă-grădină din care pornesc cele cinci scări și rampa de acces la sălile de mese de la etaj. În acest spațiu se află barul, platoul de dans și podiumul orchestrei. Tratarea arhitecturală liberă a volumului parterului a urmărit să unifice, prin contrast două ipostaze arhitecturale: un volum închis la etaj (al celor cinci foste săli de mese ale cantinei) ridicat peste un spațiu deschis la parter, acoperind patru curți interioare (restaurantul nocturn).

Accesul la etaj, la fostele săli ale cantinei, se face prin scări care pornesc de sub fiecare sală de cantină sau printr-o rampă lină, elegantă și care participă estetic la compoziția arhitecturală. Accesele independente

Ghidul "Constanței și împrejurimilor" din 1960, copertile, harta localității Eforie cu marcarea Restaurantului Perla Mării; fotografii de epocă, desen pe copertă.

simplifică circulația în sălile de la etaj, evitând orice întretăiere a publicului cu angajații. În același timp, la parter, circulația nu era incomodată deoarece cantina de la etaj avea alte ore de funcționare decât restaurantul.

Pereții-cortină vitrați urmează conturul exterior al volumului etajului. Către curțile interioare, pereții cortină lipseau. Pereții exteriori, ai oficiului cantinei-restaurant, precum și ai magazinelor adiacente, au fost tratați după principiul peretelui-perdea, care a fost aplicat aici pentru prima dată în sptiul românesc; pereții erau independenți de structură prin retragerea acestora către interiorul construcției, montați între elemente de beton prefabricate și prinse între cele două margini ale planșeului.

Intrările principale în clădire corespund celor două alei principale de circulație ale complexului. Prin acestea se accede și la magazinele situate la etaj. Aici, într-un spațiu limitat de lame de beton pe întregul contur, se circula printre încăperile cu pereți de sticlă ale celor două magazine și două saloane de frizerie și coafură. Integrarea unor spații comerciale în volumul general al complexului și tratarea arhitecturală unitară a acestora, prin interferarea lor cu curțile interioare de la etaj și cu spațiul cantinei-restaurant, au generat o nouă schemă funcțională, ultramodernă, relevantă pentru contextul relaxării ideologiei socialiste din deceniul șase al secolului al XX-lea.²³

II. 4. Palatul Administrativ, Baia Mare

Palatul Administrativ din Baia Mare a fost construit între 1969-1970, după planurile unui colectiv condus de arhitectul Mircea Alifanti. Din colectiv făceau parte arhitecții: Adrian Panaitescu, Alexandra Florian și Tiberiu Benedek. Proiectul de rezistență aparține inginerilor Alexandru Cișmigiu, Dragoș Badea și Alexandru Eliescu; instalațiile electrice au fost proiectate de ing. Dénes Ladislau, cele de încălzire de Francisc Lung, instalațiile tehnico-sanitare de ing. Ion Burlan. Expresie a unui stil personal, elaborat de arhitecții Mircea Alifanti și Adrian Panaitescu, clădirea este amplasată pe artera principală care leagă piața nouă de piața veche a orașului. Imobilul a fost destinat inițial sediului Consiliului Județean de Partid (P.C.R.) Maramureș.²⁴

Între anii 1919-1950, Baia Mare și întreaga regiune din jur, făcea parte din județul Satu Mare, dar după anul 1964 Baia Mare devine capitală de județ²⁵. Clădirea palatului administrativ este compusă din patru corpuri principale, având următoarele funcțiuni: birouri, hol de onoare și birouri de conducere, sala de ședințe cu o capacitate de 200 de locuri și turnul, destinat inițial amenajării unui mic muzeu regional de istorie a orașului. Biro-

²³ Extras din dosarul de clasare realizat de conf. dr. arhitect Ruxandra Nemțeanu, Departamentul de Arhitectură, Facultatea de Arhitectură a universității „Spiru Haret” (USH)..

²⁴ Un prim material documentar cercetat l-a constituit articolul profesorului Mircea Alifanti, publicat în revista *Arhitectura* nr. 6/1972: *Sediul politico-administrativ al județului Maramureș*. Un al doilea material cercetat este cartea lui Mircea Lupu, Școli naționale în arhitectură, Editura Tehnică, București, 1977. Al treilea material cercetat îl constituie interviul acordat de arhitectul Adrian Panaitescu și articolul Larisei Tivadar, *Proiectantul Palatului Administrativ, acasă după 33 de ani*, <http://www.citynews.ro/maramures/interviul-zilei-11/proiectantul-palatul-administrativ-acasa-du-pa-33-de-ani-58691/> (accesat 21 septembrie 2009). Al patrulea material cercetat este cartea lui Paul Constantin, *Dicționarul universal al arhitecților*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

²⁵ Capitala de județ aflată la Satu Mare reprezenta o sursă de nemulțumire pentru intelectualii băimăreni, care au cerut schimbarea reședinței de județ.

urile funcționarilor sunt grupate în două bare dublu tract, care se îmbină la 120 de grade. Piesa de racord a barelor este constituită de o scară elicoidală, amplasată într-un hol vitrat generos. Turnul constituie elementul simbol al clădirii și începe sau încheie, în funcție de direcția de apropiere, „acolada” planului. Datorită poziției de corp de margine, turnul definește și înalță silueta edificiului, având, în extremitatea de vest a corpului de birouri, scara exterioară ca element de capăt bine definit, prin completarea volumului.

Fațadele sunt finisate cu piatră de Măgura, Bămpotoc și Limpeș; pardoselile sunt de marmură (Rușchița, Alun, Moneasa) și de andezit de Bloaja, iar lambriurile sunt realizate din ulm, stejar și paltin. Învelitorile sunt de tablă arămită și de tablă de aramă pe porțiunile aproape verticale (reborduri) pe turn și luminator. Expresivitatea compoziției arhitecturale, elaborarea unui nou tip de regionalism, în care caracterul local rezultă nu din preluarea formelor decorative, ci din interpretarea subtilă a caracteristicilor arhitecturii locale, susținută de bogăția vibrantă a materialelor de finisaj, fac din Palatul administrativ din Baia Mare una dintre operele de arhitectură românească reprezentative pentru a doua jumătate a secolului al XX-lea.²⁶

II.5. Fostul sediu al Academiei „Ștefan Gheorghiu” din București

Construirea noului local al Academiei „Ștefan Gheorghiu” din București a fost decisă, la nivel central al Statului, ca urmare a înființării, prin Decretul nr. 121/17 martie 1970, a Academiei „Ștefan Gheorghiu”, aflată în directă subordine a Comitetului Central al Partidului Comunist Român (P.C.R.).

Ansamblul fostei Academii „Ștefan Gheorghiu” (Bd. Iuliu Maniu nr. 1-3), azi Universitatea Politehnică din București, Facultatea de Electrotehnică, Telecomunicații și Tehnologia Informației, era format din clădiri pentru învățământ, cămine, cantină, dispensar și tipografie, având caracterul unui veritabil campus universitar. Ansamblul se desfășoară pe o suprafață dreptunghiulară, cu latura îngustă spre Bd. Geniului și latura lungă spre Bd. Iuliu Maniu. Clădirile componente sunt grupate după funcțiuni: spre Bd. Geniului se află clădirile pentru învățământ – localul vechi și localul nou al Academiei – restul parcelei este ocupat de cămine, dispensar și tipografie, legătura între cele două grupuri de clădiri fiind realizată de volumul paralelipedic, simplu, al cantinei.

23.

24.

23. Amfiteatrele de 100 de locuri, din exterior. Vedere parțială
24. Intrarea de onoare
25. Amfiteatrele de 100 de locuri, văzute dinspre exterior.
26. Intrarea de onoare și amfiteatre de 100 de locuri
27. Intrarea de onoare
Structura interiorului exprimată la exterior: amfiteatrele de 100 de locuri

25.

26.

27.

28.

Proiectantul general al Academiei a fost Institutul de Proiectări „Carpați” din București. Proiectul a fost realizat de arhitecții: Constantin Rulea (șef proiect), Mircea Anania, Octav Dimitriu; în decursul proiectării aceștia au colaborat cu arhitecții: I. Găleşanu, I. Lucăcel, V. Țelea. Mobilierul a fost conceput de arhitecții: Victor Abraham, A. Popescu, M. Boengiu, Petre Silaghi, Rodica Matache, C. Vișan. Partea de rezistență a proiectului aparține inginerilor: Traian Popp, Mircea Mironescu, Ș. Gavrilăscu, A. Bortnowschi, V. Sava, A. Crăciun, C. Radu, Gh. Bratu. Instalațiile electrice au fost proiectate de inginerii: V. Marinescu, A. Băilescu, I. Roșca, D. Scărlatescu, iar cele acustice de inginerii: A. Necșulea, N. Wegener. Proiectul instalațiilor tehnico-sanitare aparține inginerilor: N. Predeleanu, M. Oniga, C. Cîmpeanu, F. Pătru, G. Georgescu, A. Vlădescu, cel al instalațiilor mecanice inginerilor: I. Filimon, I. Ciurez, iar instalațiile exterioare inginerilor: S. Toader, R. Busuioc. Drumurile și spațiile verzi au fost proiectate de inginerii: P. Furtună și R. Frantz. Constructor a fost Trustul de Construcții „Carpați” București. Din punctul de vedere al compoziției spațiale, corpurile spre Bd. Iuliu Maniu și Bd. Geniului, dezvoltate pe verticală, reprezintă principala componentă volumetrică a edificiului; înălțimea acestui volum este echilibrată de o repetiție de volume scunde, în rezalit, spre bază. Celălalte două corpuri, spre localul vechi și spre curte, de mică înălțime, fac legătura cu volumetria părții vechi a campusului. La exterior, impresia generală dată de severitatea betonului și repetitivitatea panourilor portante de la etajele curente este îndulcită de cromatica mai caldă și suprafața lisă a unor mari suprafețe verticale placate cu cărămidă aparentă. Arhitectura se desfășoară pe fundalul tern al clădirilor vechii Academiei: localul de învățământ (clădire cu plan în U, cu fațada lungă paralelă cu noul local și cu care comunică prin două pasarele), clădirile în bară, cu patru niveluri ale căminelor și dispensarului. Deoarece „lucrările de execuție trebuiau să se înscrie în termene extrem de scurte”, proiectanții au folosit sisteme constructive în care prefabricatele de beton armat să reprezinte o pondere cât mai mare din volumul construit.²⁷

²⁷ Extras din dosarul de clasare realizat de istoric artă Adriana Stroe, expert atestat al Ministerului Culturii.

²⁸ Din termenul uzitat în engleză „Seven Sisters”.

²⁹ Adresa actuală: Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1.

Etapa III – Reprezentarea Puterii Sovietice în Țările Satelit

Țările socialiste, devenite sateliți ai URSS și dominate de puterea sovietică, au avut parte, în orașele mari, de inserții urbane similare impuse de la centru. S-au exportat, odată cu comunismul, stilul realist socialist și programele specifice: clădiri-zigurat, locuințe colective monumentale, dotări sportive cu spații verzi aferente de dimensiuni ample.

Edificii de tipul celor *Șapte surori*²⁸ s-au construit nu numai pe întreg teritoriul fostei URSS (de ex. în Ucraina sau Letonia), dar și în aproape toate țările socialiste – Polonia, Cehoslovacia, România etc. –, cel mai cunoscut fiind Palatul Culturii și Științei din Varșovia.

Reprezentativ pentru categoria ansamblurilor de locuințe cu dotările aferente este ansamblul Karl-Marx Allee din fostul Berlin de Est, care flanchează cea mai mare arteră din Germania. O placă montată discret anunță că aceste blocuri sunt declarate monumente istorice, deci primele clădiri staliniste protejate și restaurate după 1990, din seria celor impuse în fostele țări socialiste de către marea putere sovietică. Contextul arată că locuitorii Berlinului au reușit să se detașeze de traumele și angoasa trecutului comunist.

III.1. Casa Presei, București

Casa Presei din București este un exemplu perfect de arhitectură stalinistă, inspirată de clădirea Universității Lomonosov de pe Dealul Stalin din Moscova. Construită începând cu anul 1950, ea ocupă o parte a terenului pe care se aflau anterior Velodromul și Hipodromul Băneasa, ridicat în anul 1905 din ordinul Regelui Carol I, după proiectul arhitectului Ion D. Berindey.

Inițial, clădirea stalinistă a purtat numele de „Combinatul Poli-grafic Casa Scânteii I.V. Stalin”, apoi de „Casa Scânteii” și, după anul 1989, „Casa Presei Libere”²⁹. Casa Scânteii este, de fapt, un complex de clădiri care se întinde pe 136.000m², alcătuit dintr-un corp cu 13 etaje și 4 corpuri laterale de înălțime mai redusă. Clădirea centrală are o înălțime de 91,6 m, fără antena de televiziune care măsoară 12,4 m, și a fost cea mai înaltă clădire din București între anii 1956-2007.

Hotărârea de a ridica „un centru modern de industrie poligrafică” fusese luată, la 25 iulie 1949, de către Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.), pregătirea terenului a început începând cu anul 1950, iar construcția efectivă a Casei Scânteii a demarat în 1952. După discuții cu privire la funcțiunile ansamblului, Gheorghe Gheorghiu-Dej a decis să aducă laolaltă toate ziarele și publicațiile centrale, toate editurile într-un local „corespunzător” și achiziționarea unei rotative pentru tipar din URSS. Dincolo de obiectivul declarat, acela de a alfabetiza poporul, se aflau interesele proprii ale partidului. După câteva vizite la Moscova s-a stabilit colectivul de arhitecți proiectanți condus de arhitectul Horia Maicu, format din Nicolae Bădescu, Marcel Locar, Mircea Alifanti ș.a. și de ingineri proiectanți condus de profesorul ing. Panaite Mazilu, alături de Ștefan Bălan, Gheorghe Călin și Alois Fierlinger, care, la rândul lor, coordonau alte patru colective de ingineri conduse de: Alexandru Cișmigiu, Mircea Neicu, Mircea Mihăilescu și Oliviu Rusu.

Construcția a fost ridicată în cinci ani (1952-1957), fiind destinată publicării presei de stat și, în special, a ziarului *Scânteia*, „organ” al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. Antena de pe clădire a susținut pentru o vreme, începând din 1956, emițătorul Televiziunii Române.

„Casa Scânteii” trebuia să adăpostească trei funcțiuni în trei corpuri de clădiri diferite: „Fabricația”, „Administrația” și „Corpul Central”. Aceste corpuri se deosebeau între ele prin numărul de etaje. Complexul este format din corpul central cu înălțimea totală de 103m, construit ultimul, la care se adaugă lateral două corpuri în formă de U și, în spate, un corp de plan pătrat, cel dintâi construit.

Amplasarea zgârie-norului lângă o oglindă de apă, Lacul Herăstrău, precum și percepția siluetei clădirii împreună cu parcul și lacul, dinspre zona Bordei, amintesc de câteva dintre cele „Șapte surori” amplasate pe malul râului moscovit. Pe fiecare dintre cele patru fațade ale turnului principal se găsesc cele mai interesante ornamente de exterior ale clădirii, pe fundal de marmură roșie, ritmate de stema Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.), viitorul Partid Comunist Român (P.C.R.). Turnurile corpurilor laterale sunt ornate cu traforuri și ancadrame de ferestre, asemănătoare cu cele ale bisericilor și mănăstirilor vechi românești, inspirate în special de motivele florale întâlnite la Mănăstirea Hurezi.

Fotografii actuale ale Casei Presei Libere.
Coperta unui Ghid al Bucureștiului din anii 1960.

Pe 21 aprilie 1960, în fața clădirii a fost plasată o uriașă statuie a lui V.I. Lenin, realizată de sculptorul Boris Caragea, iar înlăturarea acesteia pe 3 martie 1990 a reprezentat un gest simbolic pentru înlăturarea comunismului în România.³⁰

III.2. Teatrul de Vară și Ansamblul de Locuințe „23 August”, București

Teatrul de vară fost „23 August”, situat în incinta Parcului Național din Bd. Basarabia, și ansamblul de locuințe amplasat pe partea opusă a bulevardului – simetric față de accesul principal al parcului (Bd. Basarabia nr. 84-106, sector 2) – fac parte din marea campanie de construcții lansată în întâmpinarea celui de-al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților, organizat la București în 1953.

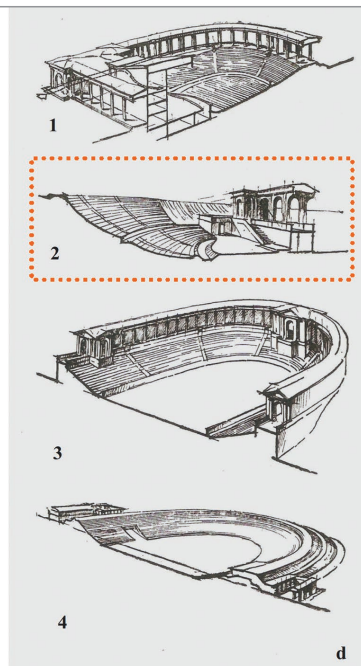
Proiectul Parcului de Cultură și Sport „23 August”, coordonat de arhitecții Willy Juster și George Filipeanu, prevedea – pe lângă un stadion cu 80.000 locuri, terenuri sportive de antrenament, un turn de parașutism, spații de odihnă și promenadă, un lac de agrement – și un teatru în aer liber, conceput de arhitectul Anton Dâmboianu. Amenajarea parcului a fost finalizată parțial în august 1953 și completată ulterior cu un patinoar artificial în 1959 și un complex format din bazine acoperite și săli de atletism.

Partiul arhitectural al teatrului, gândit pentru o capacitate de 4200 locuri, îmbină modelul greco-elenistic al dialogului cu peisajul, susținut prin amenajarea gradinelor în panta terenului natural, cu modelul roman al incintei perfect delimitate, ordonate axial, de formă semicirculară și scena delimitată de un decor arhitectural fix.

Arhitectura teatrului se înscrie în linia specifică a „realismului socialist”, care promovează în sens propagandistic valorile clasice ale unor epoci considerate „progresiste” (ex. democrația greacă, republica romană, Renașterea italiană), în paralel cu forme inspirate din tradițiile naționale și populare ale statelor în care este impus ca doctrină oficială. Principiile compoziției de factură clasică, simetria și axialitatea, sunt respectate riguros, dar temperate prin înscrierea organică în peisaj, tipică pentru arhitectura Greciei antice. Elementul dominant al compoziției arhitecturale, care separă și în același timp leagă vizual teatrul și parcul, este porticul elansat, inspirat din Renașterea italiană timpurie, compus din cinci travei cu arca de semicirculare, încadrate de pavilioane decroșate – de asemenea formate din arcade. Principala calitate a compoziției este dată însă de buna înscriere în peisaj a întregii amenajări și în special de silueta aeriană a porticului scenei, care domină spațiul înconjurător, separând și, în același timp, legând vizual teatrul și parcul.

30

Extras din dosarul de clasare realizat de conf. dr. arhitect Ruxandra Nemțeanu, Departamentul de Arhitectură, Facultatea de Arhitectură a universității „Spiru Haret” (USH).

Teatrul de vara „23 August” - elemente spațial-volumetriche
a - scena, orchestra și cavea;
b - porticul și anexele scenei;
c - porticul de acces al publicului și gradenele;
d - secțiuni perspective ale arenelor în aer liber din București
- partiți volumetric în relație cu situl:
1. Teatrul de vara „Nicolae Bălcescu”
2. Teatrul de vara „23 August”
3. Arenele „Libertății”
4. Stadionul „23 August”

Funcțiuni
a - tronson cu parter comercial spre bulevard
b - tronson retras cu locuințe la parter
c, d, e - tronsoane perpendiculare pe bulevard
f - spații plantate amenajate în spatele frontului

³¹ Extras din dosarul de clasare realizat de conf. dr. arhitect Mihaela Criticos, Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”.

Ansamblul de locuințe „23 August” se înscrie, alături de cartierul Floreasca și de ansamblurile din Bd. Bucureștii Noi, Vatra Luminoasă și Șoseaua Mihai Bravu, într-un amplu program de construcții de locuințe inițiat în cadrul Institutului Proiect București în anul 1953, dar în același timp a fost conceput ca parte integrantă a compoziției urbane monumentale care include parcul și stadionul. Conform variantei finale a proiectului (datorată arhitecților Tiberiu Niga - șef atelier, I. Florea - șef proiect, I. Moscu, N. Kepeș, S. Bercovici și I. Antonescu), vasta piață de degajare a stadionului urma să fie delimitată spre sud de două tronsoane retrase, paralele cu bulevardul, și lateral de două tronsoane perpendiculare, iar alte două tronsoane încadrau începutul esplanadei spre Balta Albă. Față de piață, simetric, erau prevăzute câte trei blocuri dispuse la aliniament (redanele propriu-zise), în alternanță cu două blocuri retrase cu 15 m, precum și alte șase blocuri perpendiculare pe front în spatele lor.

Din totalul celor 26 de tronsoane proiectate, s-au executat într-o primă etapă (1954-1958, arhitecți T. Niga, B. Gumușcian, I. Antonescu) cele 11 tronsoane ale redanelor dinspre Șoseaua Mihai Bravu, iar într-o a doua etapă (1958-1959, arhitecți: I. Antonescu, M. Dâmboianu, A. Vlădescu) încă 7 tronsoane, care formează piața centrală și un singur redan din frontul simetric. Ansamblul a rămas astfel incomplet, ceea ce nu îi diminuează grav efectul asupra spațiului urban, având în vedere lungimea de sute de metri a frontului spre bulevard.

Compoziția academică a ansamblului, bazată pe axialitate, simetrie și ritm, este gândită la scara monumentală a cvartalelor staliniste, dar tratarea sobră a fațadelor în spiritul Renașterii italiene aduce o notă domestică și în același timp de ținută. Schema compozițională a fațadelor se bazează pe clasică tripartiție orizontală – parterul tratat ca soclu, registrul principal (care conține 3 niveluri la tronsoanele executate în prima etapă și 4 niveluri la cele din a doua etapă) și registrul coronamentului, reprezentat printr-o cornișă profilată la tronsoanele joase și printr-un „etaj-atic” suprapus cornișei, format din două niveluri, la tronsoanele înalte. La parter, fronturile cu spații comerciale au arcade în plin cintru, iar paramentul primește un bosaj fals general, din tencuială, până la nivelul nașterii arcelor.³¹

III.3. Teatrul de Vară din Parcul Bazilescu

Teatrul de vară din Parcul Bazilescu face parte dintre construcțiile realizate în București cu ocazia „Festivalului Tineretului din 1953” (al III-lea Congres Mondial al Tineretului și al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților, desfășurate în perioada 25 iulie - 16 august), fiind parte

27. Fațada principală a cinematografului

32. Fațadă laterală

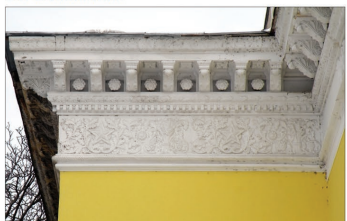
28. Detaliu acces principal

30. Detaliu friză

29. Fațada principală. Baza coloanelor

31. Friza

33. Fațadă laterală. Detaliu coloană angajată

34. Fațadă laterală. Detaliu fereastră

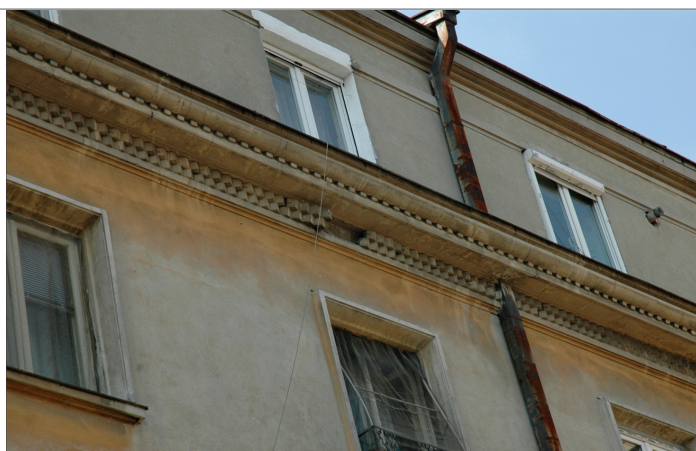

35. Trafor

Fotografii de exterior ale cinematografului (Aurelian Stroe, 2010)

52. Elemente de legătură între corpurile de locuințe

53. Detaliu de fațadă

54. Detaliu loggie

55. Detaliu acces principal

56. Detaliu de travée. Acces principal

57. Detaliu de travée. Acces secundar

Fotografii de exterior ale locuințelor. Detalii (Irina Tulbure, 2006-2011)

³² Paul Emil (Constantin) Miclescu (20 mai 1901-22 martie 1994), care s-a afirmat, încă din perioada interbelică, atât ca publicist, cât și ca arhitect, co-fondator în 1939 al revistei „Simetria” (împreună cu Matila Ghyka, G.M Cantacuzino și Octav Doicescu).

³³ Arhitect V.S. Krolets, construit în 1937.

³⁴ Extras din dosarul de clasare realizat de arh. Ana Maria Hariton, Departamentul de Arhitectură, Facultatea de Arhitectură a universității „Spiru Haret” (USH)..

integrantă a unui ansamblu arhitectural-urbanistic situat pe Bulevardul Bucureștii Noi, care mai cuprinde: cinematograful „Înfrățirea între popoare” (construit în 1953, după planurile arhitecților D. Bacalu, N. Porumbescu, Tr. Stănescu) și locuințele colective ce încadrează clădirea cinematografului-club (proiectate în perioada 1954-57 de arhitecții Alexandru Iotzu și Victor Aslan).

Parcul, denumit în perioada socialistă „Nicolae Bălcescu”, era de fapt Parcul „Bazilescu”, după numele fostului proprietar, Nicolae S. Bazilescu (1860-1943), industriaș și proprietar funciar, economist, avocat și doctor în Drept, deputat liberal în mai multe legislaturi. Proiectarea este condusă de arhitectul Paul Emil (Constantin) Miclescu³². În ceea ce privește conformarea spațială, teatrul are un model, indicat de arhitect în articolul de prezentare din revista Arhitectura nr. 2/1954 drept *micul teatru în aer liber din Frunze (R.P. Kirghiză)*. Asemănările care privesc atât capacitatea, rezolvarea planimetrică, scara de o monumentalitate clasică, însă adecvată cadrului natural, cât și o anumită grație a compoziției fațadelor ne fac să presupunem că modelul indicat a fost, de fapt, Teatrul în aer liber din (parcul) Frunze din Soci³³. Gradenle s-au amplasat în săpătură (cota pardoselii amfiteatrului fiind -2.70), cota superioară ridicându-se, pe umplutură, la 1 m deasupra cotei inițiale a terenului – înălțime minimă ce permite păstrarea transparenței vizuale a ansamblului. Accesul publicului se realiza prin cele două scări laterale ce coboară la nivelul parterului amfiteatrului și pe contur la nivelul gradinelor balconului. Masivitatea corpului principal este evitată prin dublarea cu un portic cu coloane ce se continuă în fațadele laterale și în jurul amfiteatrului. Utilizarea ordinului clasic în cazul teatrului s-ar fi putut motiva și prin crearea unui anume „decorum” necesar actului teatral, pe care un astfel de fundal îl impune.

Compoziția obiectului de arhitectură a fost dictată în primul rând de amplasamentul în cadrul parcului.

Tema de proiectare inițială cerea realizarea unui teatru în aer liber cu o capacitate de 2000 de locuri, având caracterul unui teatru de estradă. Mai apoi s-au precizat genurile de manifestări ce urmau să se desfășoare în incinta teatrului: teatru dramatic, spectacole de operă și balet, coruri concert, reuniuni publice, conferințe.

Fațada principală, corespunzând anexelor scenei, este marcată de frontonul încununat cu o liră. Clădirea are o structură din zidărie de cărămidă cu planșee de beton armat (o parte din elemente prefabricate și o parte turnate *in situ*). Volumul închis dominant, al anexelor scenei, constituie capul de perspectivă aleii principale a parcului, pe când lateralele și zona accesului secundar, caracterizate prin transparență, se încadrează discret în vegetația înconjurătoare.³⁴

III.4. Ansamblul centrului de cartier Bucureștii-Noi

Construcția centrului de cartier din Bucureștii-Noi a început în 1953 cu clădirea cinematografului-club „Înfrățirea între popoare”. Ansamblul de locuințe i-a succedat, la foarte scurt timp, în următorul an. Istoria acestei zone este legată de același Nicolae Bazilescu, industriaș și profesor universitar, care pune bazele așezării Bucureștii Noi. Acesta dorea crearea unei așezări care să dețină construcțiile social-culturale aferente (biserica, școală, locuri de agrement, piețe, baie comună, cimitir, etc.) și o relație facilă cu centrului orașului. Construcția cinematografului se datorează unor decizii de natură politică. Primul document decisiv dintr-o succesiune de acte administrative este „Hotărârea din ianuarie 1953” a Comitetului Central al P.M.R. conform căreia urmau să se construiască în București o serie de ansambluri cultural-sportive. Același „Consiliu al Federației Mondiale a Tineretului Democrat” a decis desfășurarea celui de-al III-lea Congres Mondial al Tineretului și a celui de al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților la București, între 25 iulie și 16 august 1953. Pornind de la această ocazie, au fost realizate ansamblurile: fostul Stadionul „23 August”, Teatrul în aer liber „23 August”, Cinematograful în aer liber „Nicolae Bălcescu”, Cinematograful-club „Înfrățirea între popoare”. În mai puțin de o jumătate de an, printr-o mobilizare de mare amploare, lucrările au fost finalizate. Decizia de construire a ansamblului de locuințe datează din ianuarie 1954 și este legiferată printr-o hotărâre a consiliului de miniștri.

Autorii cinematografului-club au fost arhitecții: Dan Bacalu, Nicolae Porumbescu și Traian Stănescu (coautor), iar ai ansamblului de locuințe

– arhitecții: Alexandru Iotzu, Teodor Victor Aslan și inginerii: T. Bombinger, N. Stroescu. Tinerii arhitecți, precum Nicolae Porumbescu și Alexandru Iotzu, deveniți ulterior personalități cu notorietate, au avut prilejul să-și demonstreze talentul, chiar dacă era vorba de un tip de arhitectură impusă. Ansamblul este conceput după principiile urbanistice ale perioadei staliniste, cu bulevarde de mare deschidere și elemente compoziționale cheie, cum este cinematograful-club, retras față de Bulevardul Bucureștii Noi. Cele două aripi de construcții de locuințe completează ansamblul, creând în fața cinematografului un spațiu public („curte de onoare”) de dimensiuni mari.

Proiectul inițial presupunea marcarea colțurilor celor două imobile de locuințe ce închid spațiul public spre bulevard prin două elemente de colț, elansate pe verticală. Odată cu construirea ansamblului a fost abandonată ideea celor două „turnuri de colț”, marcarea inflexiunilor spre bulevard fiind realizată prin două decroșuri simetrice, care extind spațiul comercial de la parter printr-un portic și suprafața apartamentelor de la etaj printr-o terasă acoperită. Cinematograful-club și ansamblul de locuințe exprimă spiritul arhitecturii realismului socialist, care miza pe folosirea tuturor elementelor de detaliu clasicizante, convertite să exprime importanța „puterii poporului”, până la elemente decorative inspirate de modele consacrate ale arhitecturii românești: Biserica de la Fundenii Doamnei, Palatul de la Potlogi ș.a. Întreg repertoriul decorativ tradițional este combinat cu elemente simbolice reprezentative ale regimului politic (spre exemplu: steaua sovietică).

Deși ansamblul nu a fost finalizat în întregime conform proiectului inițial, arhitectura blocurilor de locuințe, mai puțin decorate, au personalitate prin: marcarea cornișei, accentuarea acceselor (atât cele dinspre artera principală, cât și cele secundare) prin elemente decorative dezvoltate după un ax vertical de compoziție, legarea corpurilor de clădire prin elemente de tipul porticelor – o caracteristică pentru expresia arhitecturală stalinistă.³⁵

III.5. Sala „Fantasio” a Teatrului de Stat din Constanța

Clădirea Teatrului de Stat din Constanța, cunoscută și sub numele de Sala „Fantasio”, este amplasată pe Bulevardul Ferdinand nr.11, una din axele importante ale centrului istoric al municipiului și totodată una din limitele Sitului arheologic „Orașul antic Tomis”. Construcția a fost ridicată

35 Extras din dosarul de clasare realizat de dr. arhitect Miruna Stroe, dr. arhitect Irina Tulbure, Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”.

³⁶ Extras din dosarul de clasare realizat de ist. artă Adriana Stroe, expert atestat al Ministerului Culturii.

³⁷ Uniunea Internațională a Arhitecților este singura organizație internațională non-guvernamentală care reprezintă în lume arhitecți, ce are aproximativ 3,2 milioane de membri arhitecți în întreaga lume. UIA a fost fondată la Lausanne, Elveția, în 1948, având Secretariatul General la Paris. Este recunoscută ca singura organizație globală de arhitectură de către majoritatea agențiilor Națiunilor Unite, inclusiv UNESCO, UNCHS, ESOSOC, UNIDO, WHO și OMC. https://ro.qaz.wiki/wiki/International_Union_of_Architects International Committee for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement-DoCoMoMo este o organizație non-profit creată după modelul ICOMOS. Dacă ICOMOS se concentrează asupra protejării și conservării clădirilor și siturilor istorice, organizația DoCoMoMo a fost fondată pentru protejarea și conservarea arhitecturii și urbanismului mișcării moderne. Organizația DoCoMoMo International a fost creată în Eindhoven, în 1988, de către Hubert-Jan Henket și Wessel de Jonge. În septembrie 2000 Secretariatul internațional s-a mutat la Paris, fiind găzduit de Cité de l'Architecture et du Patrimoine.

de Demostene Tranulis, proprietar și director al cinematografului „Grand Arena”, situat tot pe Bd. Ferdinand. Noua sală a adăpostit cinematograful „Tranulis”, fiind folosită, ocazional, ca sală de teatru. În 1942, Demostene Tranulis a predat construcția Ligii Culturale și, începând cu această dată, sala apare în documente sub denumirea de „Teatrul Ligii Culturale”. În 1945, când a fost instituit monopolul exploatarei cinematografele în favoarea comunei, sala a trecut probabil în proprietatea primăriei, ca și celelalte cinematografe.

La începutul anilor 1950, în contextul înființării de instituții teatrale de stat atât în orașele mari, cât și în centrele muncitorești, a fost înființat Teatrul de Dramă și Comedie din Constanța (2 mai 1951). La sfârșitul anului 1956, la aniversarea a cinci ani de la înființarea Teatrului menționat, activitatea acestuia a început să se diversifice, prima secție nou înființată fiind Secția de Estradă. De remarcat că în aceeași perioadă în Constanța fuseseră ridicate mai multe clădiri care trebuiau să adăpostească dotări culturale, de petrecere a timpului liber și pentru sport: localul Teatrului de Stat și Sala Sporturilor din Parcul Culturii, Stadionul și cinematograful în aer liber din parcul Maxim Gorki, în imediata vecinătate a sălii Fantasio. Toate aceste clădiri au în comun estetica arhitecturală a realismului socialist.

Clădirea Teatrului de Stat din Constanța are planul în formă de L. Latura principală, spre Bd. Ferdinand, este ocupată de sala de spectacole și spațiul de recepție, cealaltă latură a clădirii fiind ocupată de spațiile de pregătire a spectacolelor. Sala de spectacole, cu o capacitate de 260 de locuri, este o sală de tip italian, în amfiteatru continuu, cu circulații laterale, un rând de loje de fund și balcon. Ca urmare a intervențiilor de renovare și modernizare, singurele elemente care amintesc aspectul anterior al acesteia sunt profilaturile plafonului. Foaierul și spațiul de debarasare spre strada Mihai Viteazul au păstrat însă decorația din anii 1950. La exterior este de remarcat concepția fațadei principale, care combină elemente ale stilului realismului socialist cu rapeluri discrete la memoria arheologică a locului.³⁶

Post Scriptum

În anul 2013, Fundația Culturală Inforom a inițiat demersul de promovare a suitei de clădiri analizate în cadrul programului cultural „5+5 clădiri pentru patrimoniul cultural național, 1950-1977” pentru introducerea lor pe platforma internațională UIA/ DoCoMoMo Internațional³⁷. Din motive obiective s-a reușit parțial acest lucru. Ulterior s-a demarat introducerea acestor poziții în site-ul DoCoMoMo, prin afilierea grupului de lucru „5+5” și a altor membrii susținători ai arhitecturii de la jumătatea secolului al XX-lea, la nou înființata filială națională DoCoMoMo.ro.

În anul 2015, în luna septembrie a avut loc la București al doilea Congres Național al Patrimoniului Arhitectural inițiat de Uniunea Arhitecților din România la Palatul Cotroceni, sub auspiciile instituției prezidențiale, tematica fiind: *De la arhitectură la patrimoniu construit – secolul XX și mai departe*. Cu această ocazie s-a prezentat, din nou, arhitectura vulnerabilă a anilor 1950-1977, în paralel cu obiective asemănătoare ca programe arhitecturale ale fostelor țări comuniste, sateliți ai Uniunii Sovietice, sub titlul: *Arhitectura programelor unicate, produsul marilor institute postbelice de proiectare, de stat, un patrimoniu greu de protejat și de clasat. Proiectul cultural: 5+5 clădiri pentru patrimoniul cultural național, 1950-1977*.

Din păcate, anul 2022 ne regăsește cu aceeași listă de propuneri de clasare și doar două clasări definitive, fără a avea speranța unui orizont de finalizare a procedurilor inițiate.